

Acta sanctorum

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

Quo dies decimus et undecimus continentur

Bolland, Johannes

Parisiis et Romae, 1868

De S. Cerbonio Ep. Conf. In Ilva Hetruriæ in Mari Thyrreno Insula
Commentarius Prævius

[urn:nbn:de:hbz:466:1-71246](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-71246)

verosimiliter
que vel v. vel vi
vel vii. sec. oc-
cupavit

oeto primis ecclesie Veronensis episcopis cum supra laudata Veronæ descriptione seu cum illorum, quam hæc complectitur, serie aliisque propemodum omnibus eorundem catalogis pugnet, ex iis, quæ apud nos de S. Zenone ad XII Aprilis diem, quo hic colitur, et apud Ughellum tom. 3 Italia sacre auctæ col. 693 Syagrio proferuntur, fuisse hunc, non autem S. Cerbonium, proximum S. Zenonis in sedem Veronensem successorem, verosimilius appareat. Ad hæc tempus, quo S. Cerbonius ac plerique alii Veronenses episcopi, ab Ughello inter S. Zenonem et Paternum seu seculum IV inter et VIII notati, in vivis exstiterint ac quinam ex illis invicem successerint, e fidei probatæ documentis, uti ipsemet Ughellus col. 692 in S. Probo post Panvinium fatetur, haud constat. Itaque, etsi quidem, vel v, vel vi, vel vii. sec. sedisse S. Cerbonium, ob jam supra dicta verosimile autem, anne tamen id haud diu admodum post S. Zenonis obitum seu sec. IV exevnte, currenseve v, an contra altero e binis seqq. secc. habuerit locum, pro certo asseverare non ausim. Ast, etsi sic habeat, Cerbonium tamen sub sec. v. finem obiisse, supra in margine, adjecto dubitantium vocabulo forte, indicavi, quod ab Ughello proxime ante S. Simplicium, quem circa annum 490 floruisse, ait, signetur, quodque, ubi is scriptor erroris, uti hic fit, convinci haud potest, Veronensium episcoporum, quem contexit, ordini potius, quam scriptoribus aliis, adherere voluerim, secus sine hæsitatione facturum, si lux clarior, qua sedis mortise S. Corbinii epocha

certius ac propius determinari queat, aliquando affulserit.

9 Ceterum Augustinus Valerius, mox iterum laudatus, qui, S. Cerbonium Veronæ in S. Proculi ecclesia esse sepultum, in ejus elogio, supra huc transcripto, tradit, in præfatio suo Opere pag. 3 versa affert duas Veronensis S. Proculi ecclesie inscriptiones, alteram e tabula lapidea, alteram e tabula vetusta membranacea acceptas, in quibus, servari seu quiescere ibidem sacra S. Cerbonii ac aliorum aliquot Sanctorum corpora asseritur. Eo pro ambabus, quarum etiam prior apud Onuphrium Panvinium lib. 4 Antiq. Veronensium cap. 3 videri potest, brevitate causa studiosum lectorem remitto, qui etiam, quod de S. Cerbonii aliorumque Sanctorum corporibus Veronæ in S. Proculi ecclesia quiescentibus seu servatis in duabus dictis inscripti- onibus traditur, ab eodem Augustino Valerio in reliquiarum, Veronæ asseratarum, indice, quem hic scriptor in dicto suo Opere etiam suppeditat, pag. 86 confirmatum aut, si mavis, denuo affirmatum inveniet. Alia, quæ de S. Cerbonio hic disseram, nusquam occurrunt, nec est, cur id mirum cupiam apparet, cum plurimorum, qui ante annum 760 floruerunt, episcoporum Veronensium gesta obscurissima esse et incerta, nimiaque jam vetustate ac majorum fatali ignavia, tenebris vertustatis oppressa, Onuphrius Panvinus, Ughello aliisque passim Italiae scriptoribus ab eo haud dissentientibus, lib. 4 Antiq. Veronensium conqueratur.

AUCTOR
C. B.

tumulumque
in Veronensi
S. Proculi ec-
clesia nactus
asseritur.

DE S. CERBONIO EP. CONF.

IN ILVA HETRURIAE IN MARI THYRRENO INSULA
COMMENTARIUS PRÆVIUS

§ I. Sancti memoria in Fastis sacris, cultus in Italia, itemque, quo aliquot inde translatae fuerunt ejus reliquiae, in Galliis et apud aliquot canonicos Regulares.

VEROSIMILIUS
ANNO DLXXV.
Sanctus, qui
in insula Ilva
potius, quam
Populonii an-
nuntiandus vi-
detur.

Præsules tres, Regulus videlicet, Felix et Cerbonius qui ex Africa exsules sanctitate in Tuscia seu Hetruria claruere, in Fastis sacris non paucis memorantur. De duobus prioribus ad 1 Septembris diem, quo coluntur, jam egimus. De tertio, quod hodie Mr. Romano inscribatur, tractaturi modo sumus. Etsi hic hodie in Lucensi et Antverpiensi apud Florentinum Hieronymianis majoribus apographis haud memoretur, in Corbeiensi tamen apud eundem Florentinum majori itidem Hieronymiano apographo recensetur hoc modo: Natalis S. Cerbonii in Populonio. Isti porro Corbeiensi accedunt Florentinum ac alia nonnulla Usuardina (neque enim ab ipsomet Usuardo Sanctus celebratur) apud Sollerium auctaria, Florarium nostrum Ms., Viola Sanctorum anno 1508 excusa, Bellinus, Galesinius, Maurolycus, ac denique præter alios martyrologos recentiores non paucos in Catalogo Sanctorum Italiae Ferrarius. Ac Sanctus quidem ab omnibus jam memoratis seu Fastis sacris seu Pastorum sacrorum auctoribus vel

Populonii vel absque loci, cui attribuatur, designatione annuntiatur. Verum Castellanus, qui Mr. Romanum secutus Populonii pariter Cerbonium in Mr. suo Universali signarat, in hujus deinde Supplemento potiori jure eum in insula Ilva annuntiandum pag. 714 observat; neque vero immerito; etsi enim Cerbonius Populonii exsiterit episcopus, non tamen ibidem, sed in Ilva, Hetruriae in mari Thyrreno insula, mortalem hanc vitam cum immortalis commutavit, uti ex ejus Actis ac Gregorio Magno Dialogorum lib. 3, cap. XI constat.

2 Porro etsi omnia et singula, quibus Sanctus in Fastis sacris seu jam laudatis, seu aliis celebratur, elogia huc transcribere operæ pretium non putem, id tamen, quod Ferrarius ex Gregorio Magno et eccl. Canonic. Reg. Officio suppeditat, hic lectori, ut statim a Comment. hujus innitio quaecumque Sancti habeat notitiam, ob oculos pono. Sequentibus his verbis id concipitur: Cerbonis S. Reguli discipulus cum eo et aliis ex Africa in Hetruriam venit, ac cum illum

F

elogiaque huc
transcripto a
Ferrario or-
natur.

AUCTORE
C. B.

illum jussu Totilæ (*Gothorum regis*) decollatum una cum Felice diacono (*imo episcopo*) sepelisset, Populonium reversus, episcopus ejus creatur. Qui cum aliquot hospitio exceptos apud se, ne a Gothis interficerentur, abscondisset, Totila jubente, Merulis loco ab Urbe septem M. P. distante ferocissimo urso devorandus obicitur: qui e cavea eductus, ubi citato cursu ad sanctum Virum pervenisset, præter morem, cum fame premeretur, demisso capite, pedes cepit illius lambere non sine omnium et regis ipsius admiratione, qui eum statim reveritus dimisit. Cum autem postea advenientes Longobardi omnia sibi obvia vastarent, Cerbonius cum suis in Ilvam insulam evadens, cum ægritudine captus, sibi migrandum esse intelligeret, clericis suis præcepit, ut corpus suum Populonium in sepulchro, quod jam sibi vivens paraverat tumulandum deferrent: quibus se, quod Longobardi regionem occupassent, excusantibus, respondit, non esse, quod sibi timerent, si cito corpore delato et sepulto, statim recederent. Cum itaque obiisset vi Idus Octobris, clericis jussa exequentibus, cum copiosus imber toto illo maris spatio, quod inter insulam et Populonium est, descendere, ne gutta quidem navim, in qua sacrum corpus ferebatur, attigit. Eo sepulto, statimque juxta S. Episcopi præceptum abeuntibus, illico Gommarus, Longobardorum dux sævissimus, urbem invasit.

e Populoniensi,
in qua fuit sc-
pultus,

3 Ilvæ insulæ, in qua S. Cerbonius, cum in eam, grassantibus per Italiam Longobardis, migrasset, obiisse a Ferrario hic asseritur, reque etiam ipsa, ut jam dixi, obiit, Baudrandus in Dictionario suo Geographico sequentem, quam hic partim transcribo, præbet notitiam: Ilva, insula Italiæ Ptolomæo, Melæ et Plinio, qui addit, eam a Græcis Æthaliæ vocari, nunc L'ELBA Italis, L'ISLE D'ELBE Gallis, estque in mari Tyrrheno contra Plumbinum urbem Hetruriæ, a qua distat decem milliariis tantum, ferro abundat, et ejus circuitus est quadraginta milliarius Italicorum, ut ego pluries vidi, suntque tantum in ea quinque parochiæ, ultra Argoum portum et Portum-longum arces. Ita de insula, in qua S. Cerbonius obiit, laudatus Baudrandus; quod autem ad Populonium seu Populonium, ubi idem Sanctus noster terræ, uti C a Ferrario recte etiam narratur, ex voluntate sua fuit mandatus, jam spectat, civitatis hujus, quam S. Cerbonius, dum viveret, episcopali munere gubernavit, ad 1 Septembris diem in historico-critico de S. Regulo Commentario num. 3 e Baudrando etiam, per quem tribus dumtaxat a Plumbino, Hetruriæ ex adverso Ilvæ insulæ, uti ex hujus mox data notitia docemur, civitate, miliaribus locatur, notitiam jam dedimus, mox addentes, suspicari nos, a vero aberrare eundem geographum, dum Populonium, quam ibidem refert, eversionem eo tempore, quo Bernardus, Caroli Magni nepos, rex Italiæ anno 813 inauguratus annoque 817 e vivis sublatus, in Italia regnavit, accidisse affirmat.

civitate, per
Græcos

* al. maritima

4 Suspicioni ansam dederunt Annales, Egimhardi nomine citari soliti, qui ad annum 809 apud Chesnium tom. 2, pag. 255 sic habent: In Tuscia Populonium, civitas magna *, a Græcis, qui *Ἰσπελιών* (id est, montium incolæ) vocantur, deprædata est. Orlandius quidem, Populonium a Niceta patritio Constantinopolitano, imperatoris Orientis duce, Italiæ regnum moderante Bernardo, Caroli Magni ne-

pote, ac proim eo temporis spatio, quod ab anno 813 usque ad annum 816 excurrit, excisum fuisse, in Orbe sacro et profano part. 2, lib. 3, cap. 43, num. 6 sub finem, scriptoribus aliis ac nominatim Blondo et Leandro Alberto pro se allegatis, pariter affirmat, postea etiam, id a sese ibidem demonstratum, confidentissime num. 8 pronuntians. Verum, cum nec a Blondo, nec a Leandro Alberto, nec ab ullis scriptoribus aliis, qui, Populonium a Græcis tum fuisse excisam, scribunt, testimonium seu documentum antiquum, e quo res constet, adducatur in medium, qui hanc sola illorum, qui recentiores omnes sunt, auctoritate ac fide suffultam pro demonstrata habere Orlandius potuerit, haud satis perspicuo. Crediderit verosimiliter, absque unius saltem seu documentum seu scriptoris antiquioris auctoritate haud fuisse assertam. Ut sit, Populonium equidem sub Bernardo, Italiæ rege, seu eo temporis spatio, quod ab anno 813 usque ad annum 817 excurrit, a Græcis fuisse excisam, verosimile haud apparet. Tunc enim hosce inter et Francos, qui Populonium, Longobardis ereptum, Pontifici Romano tradiderant, idque sine bello everti haud visissent, bellum haud exarsit.

5 Fuit quidem eo tempore inter utramque gentem illam tunc quadam de limitibus in Dalmatia exorta; verum tota illa controversa, uti apud Pagium in Criticis ad annum 817, num. ix et seq. videre licet, pacifice ex mutuo partium consensu sine ulla sanguinis effusione aut bello fuit composita; contra autem cum anno 809, quo, qui tum floruit, Annalium supra dictorum auctor, deprædatum fuisse a Græcis Populonium, memorix prodit, Francos inter et Græcos, uti idem Pagius in Criticis ad annum illum num. 9 docet, exarsit, enimvero tum, non autem, Bernardo rege Italiam moderante, Populonium excidium evenisse, dictumque adeo, qui civitatem illam a Græcis deprædatam tum fuisse, dumtaxat scribit, auctorem hic, ut nonnumquam fieri solet, minus aliquid, quam significatum voluerit, asseruisse, pro admodum verosimili habeo. Nec tantum ante annum 813 seu Bernardi, regnare in Italia exorsi, epocham, verum etiam diu ante annum 809, quo e dictis Populonium excidium verosimillime evenit, figendum id erit, si iis, quæ Ughellus tom. 3 Italia sacrae auctæ col. 703 scribit, sit standum. Ibi enim sic habet: Post S. Cerbonii excessum (anno 575, ut infra videbimus, verosimiliter innectendum) Longobardi Populonium intulerunt excidium, ut refert idem M. Gregorius lib. 1, epist., oportuitque vacuam diu illam fuisse ecclesiam, cum nec ibi ullus esset sacerdos, qui ibidem, ut supra vidimus, divinum cultum promoveret.

6 Ast, inquit in Orbe sacro et prof. part. 2, lib. 3, cap. 43, num. 8 Orlandius supra laudatus, falsum est, excisam tum fuisse a Longobardis Populonium, neque id ex laudata Gregorii Magni epistola colligi poterat; sed solum ejus incolas, præsertim sacerdotes catholicos, ita male habitos a Longobardis, ut inde aufugerint, neque ullus esset eorum, qui curam gregis gesserit. Propterea sanctus Pontifex Balbino episcopo Russellano mandavit, ut Populoniensem ecclesiam, ea tempestate pastore viduatam et sacerdotibus destitutam inviseret ordinaretque presbyteros aliosque sacros ministros, qui sacra Christianæ Religionis iisdem populis administrarent.

non autem sub
seculi vi finem
per Longobar-
dos,

A rent. Ita ille, qui deinde, verba, quibus Gregorii Magni epistola, ab Ughello laudata, constat, transcribit, nihilque ex hisce, quod et Ordinis S. Benedicti e Congregatione S. Mauri monachi, qui Parisiis anno 1705 S. Gregorii Magni Opera et Vitam tomis quatuor edidere, sese existimasse, in suis in Epistolam illam tom. 2, col. 500 et seq. Notis haud obscure produnt, pro Populonii excidio Longobardis attribuendo ac statim post S. Cerbonii excessum seu sub sec. vi finem statuendo posse elici, rectissime concludit.

exciso, Massam
translatum.

7 At vero, inquiet fortassis non nemo, quorsum hæc de tempore, quo Populonium fuerit eversum? S. Cerbonii corpus in cathedrali Massana ecclesia sub majori altari in arca marmorea requiescere, Ughellus tom. 3 Italiae sacræ auctæ col. 702 affirmat; cum id autem, uti passim putatur, e civitate Populoniensi, cum hæc fuit excisa, ad Massanam una cum sede episcopali fuerit translatum, enimvero, ut, quo tempore civitas illa fuerit eversa, noscitur, non parum ad institutum nostrum hic facere nemo non videt. Quare, cum luctuosus ille eventus, nec statim post S. Cerbonii excessum seu sub sec. vi finem, nec vel stante adhuc in Italia Longobardorum regno, vel etiam, ut Coletus, qui Ughelli Italiam sacram auctit, ibidem tom. 3, col. 703 absque ullo vade antiquo tradit, anno 800, sed, uti e jam dictis verosimillimum apparet, anno 809 evenerit, consecrarium sit, ut tum quoque vel certe haud diu admodum post sacrum S. Cerbonii corpus Populoni, ubi id primum in sepulcro, quod Sanctus, dum adhuc esset in vivis, sibi metipsum, Gregorio Magno teste, jusserat parari, fuerat humatum, ad civitatem Massanam fuerit translatum.

cultu ibi aliis
que Italiae locis

8 Nec dubitandum apparet, quin a tempore, quo id factum, S. Cerbonius ibidem in cathedrali ecclesia, quæ, ut Ughellus tom. 3 Italiae sacræ auctæ col. 702 docet, sub S. Cerbonii patrocinio existens, sacras ejus exuvias sub altari majori, ut jam dictum, asservat, satique, utut structuræ antiquæ, ampla est et pulchra, insigni fuerit cultu cœlesiastico gavisus atque etiam gaudere hodieque pergat. Hic porro ad alias etiam ecclesias sese extendit. Florentinus, apud quem, ut jam docui, in Corbeiensi Hieronymiano apographo S. Cerbonius hodie annuntiat, ita deinde in notis suis scribit. Addit M. Corbeiense ad calcem hujus laterculi memoriam S. Cerbonii, episcopi Populoniensis, qui in nostro et Antverpiensi desideratur; quamvis in ecclesia, majori scilicet Lucensi, cujus usui fuerunt libri nostri, S. Cerbonii memoria celebris sit, et prope urbem Lucam ecclesia S. Cerbonio dicata existat, penes quam dudum sacrarum virginum parthenopeum fuit, nunc reformatorum S. Francisci asceterium perdurat. Sanctus itaque non modo Massæ, verum etiam, uti ex hisce Florentini verbis nemo non concludet, Lucæ et in ejus vicinia cultu ecclesiastico afficitur, idque aliis etiam Italiae, ac potissimum Etruriæ locis fieri, mihi sat verosimile facit insignis Viri sanctitas, ab ipsomet Gregorio Magno, ut in infra ex ipsismet hujus verbis videre licebit, celebrata.

9 Neque intra Italiae fines, ubi etiam Officio ecclesiastico a Regularibus Congregationis S. Salvatoris canonicis S. Cerbonius quotannis colitur, ecclesiasticus ejus cultus sese

continuit. Id e jam nunc dicendis patescet. Malanus in suo Usuardi Martyrologio, Lovanii anno 1568 typis exciso, characteribus aliis, quam quibus Sanctos, ab ipsomet Usuardo memoratos, celebrare solet, Cerbonium hodie sic annuntiat: Sancti Cerbonii, episcopi et confessoris; ac dein ad xvii mensis hujus diem speciei ejusdem characteribus ita memorat, Sancti Cerbonii, Populoniensis episcopi, cujus reliquias attulit frater Robertus Pisanus; Castellanus autem, cum postremam hanc Sancti nostri annuntiationem, quam Molanus ac x Octobris diem, verbis hisce cujus reliquias etc. omissis, suppeditat, ac deinde, vocibus iisdem additis, ad xvii mensis ejusdem diem repetit, vidisset, in adjecto ad Martyrologium suum Universale Supplemento pag. 714 monet, ut ad S. Cerbonii, quam ibidem suppeditarat, annuntiationem sequentia hæc in margine adscribantur verba: Cujus aliquot reliquiae ex Italia allatae fuerunt per Robertum Pisanum, Parisiis S. Mariæ canonicum, qui illas ecclesiae huic dono dedit, ubi festum ejus celebratur proximo post S. Dionysii Octavam die, quo illud in prima sua Usuardi editione Molanus ex antiqui ecclesiae illius Martyrologii extracto seu exemplari, vocabulo nobis, quod ibidem post vocem ATTULIT legitur, vocemque NOSTER, in x contractam, quæ ibidem extat ac quam legere non poterat, omisso, repetiit; quod fecit, ut ab iis, qui Martyrologii illius archetypum haud viderunt, canonicus ille pro monacho acciperetur.

AUCTOR
C. B.
uti etiam in
Parisiensi S.
Mariæ, qui
aliquot ejus
reliquiae

10 Ita laudatus martyrologus, qui, quamvis fuerunt allatae, quo seculo quove anno, quod maxime cuperem, sacræ aliquot, ut memorat, Sancti nostri exuviae ad Parisiensem S. Mariæ ecclesiam fuerint allatae, haud addat, solius tamen prioris seu, quæ anno 1568 Lovanii prodit, Usuardi per Molanum editionis, in qua illud abs hoc martyrologo postridie Octavæ S. Dionysii seu xvii Octobris die assertum seu repetitum sit, recte meminuit. In posterioribus enim annorum 1573 et 1583 Usuardi per Molanum editionibus S. Cerbonius ad solam x Octobris diem, nulla omnino ejus ad xvii facta mentione, sequentibus hisce annuntiat verbis: Sancti Cerbonii, episcopi et confessoris Populoniensis, cujus reliquias attulit ad Gallias frater Robertus Pisanus. Porro ex iis, qui, seu hac seu altera a Castellano memorata Molani annuntiatione decepti, Robertum Pisanum, ecclesiae S. Mariæ Parisiis canonicum, pro monacho, ut Castellanus verbis jam nunc recitatis ait, acceperit, existisse etiam videtur Adrianus Bailletus. Dicit enim, cum Populonium fuisset excisum, fuisse inde S. Cerbonii corpus ablatum ac in Gallias, curante Religioso, nomine Roberto Pisano, portatum, tom. 3 Vitarum in Octobri col. 154 ad Vitæ S. Cerbonii calcem affirmat. Nec tantum Parisiensem illum canonicum pro religioso seu monacho, verum etiam S. Cerbonii reliquias, quarum dumtaxat partem in Gallias fuisse delatam, Molanus, utpote antiquum, in quo id tantummodo, uti e proxime recitatis Castellani verbis apparet, tradebatur, M. l. indubie secutus, significare intenderit, pro integro Sancti corpore e dicta Molani annuntiatione male intellecta perperam accepisse videtur.

11 Ubi enim, in Galliam Sancti corpus translatum dici, loco mox citato asseruit, partem hujus in Parisiensi S. Mariæ ecclesia

existere

AUCTORE
C. B.
ecclesia officii-
tar; quod et
in variis Gal-
liarum dicece-
sibus.

existere contendi, statim adiungit, in eo etiam, ut apparet, carpendus, quod ita, etsi etiam Parisiense anni, ni fallar, 1703 aut certe, quo laudatum tertium Vitarum tomum editit, anni 1704 Kalendarium Spirituale, in quo utroque, S. Cerbonii reliquias Parisiis in S. Mariæ thesauro sacro asservari, ad xvii Octobris diem diserte notatur, in margine cilet, pro dubio tamen, ane id sit verum, a sese haberi innuat. Verum, etsi sic habeat, recte equidem S. Cerbonii reliquias, quæ Parisiis, utul verosimillime haud eo, contra ac a nonnullis dici innuit, Populonio allatæ, haberi putantur, particularis cultus, quo ibidem Sanctus quotannis gaudet, fundamentum esse, affirmat. Certe S. Cerbonium, qui, quemadmodum Castellanus verbis supra huc transcriptis docet, in Parisiensi S. Mariæ ecclesia postridie Octavæ S. Dionysii seu xvii, quæ hanc proxime excipit, Octobris die quotannis colitur, tum etiam in diecesi Parisiensi cultu annuo affici, fidem facit Parisiense, quod ad manum habeo, quodque eodie Officium de S. Cerbonio ritu simplici recitandum proponit, Breviarium. Porro, S. Cerbonium in aliis etiam Gallie dicecesibus ad eandem xvii Octobris diem quotannis coli, laudatus Bailletus loco cit. etiam affirmat. Ac id quidem, quod hic, pluribus diversarum ecclesiarum Breviariis adductis, probare haud vacat, ibidem iuxta ac in diecesi Parisiensi non x, quo S. Cerbonius supra adductis Fastis sacris inscribitur ac, uti infra docebo, obiit, sed xvii Octobris die verosimillime idcirco fit, quod tum reliquæ ejus, a supra memorato Roberto Pisano, Parisiensi S. Mariæ ecclesie donatæ, solenni in hanc ritu olim fuerint illatæ. Ita autem me facit Florarium nostrum Ms., in quo ad xvii Octobris diem signatur Translatio..... S. Cerboni episcopi et confessoris in Galliam.

et apud aliquot
canonicos Re-
gulares fit.

12 Utul sit, Sanctum equidem in Galliis cultu haud modico gaudere, e modo hic adductis satis superque liquet; ast, cum sic habeat, ac, ut supra vidimus, Sanctus quoque in Italia a Regularibus Congregationis S. Salvatoris canonicis quotannis colatur, sciscitabitur modo fortassis non nemo, an honore isthoc pariter a Regularibus Congregationis Gallicanæ canonicis afficiatur. Editiones tres diversæ, quibus anno 1648, 1666 et 1758 Sanctorum Proprium, ad canonicorum Regularium Congregationis Gallicanæ usum, Parisiis prodit, ad manum mihi sunt; in illis autem omnibus S. Cerbonius nusquam nominatur, nedum, ut Officio ecclesiastico vel ad x Octobris vel ad aliam quamcumque anni diem colatur, præscribitur. Anne forsam S. Cerbonium Ordini suo haud adscribendum, Regularis Congregationis Gallicanæ canonici arbitrantur? Verum Sanctus, qui, ut dictum, a Regularibus Congregationis S. Salvatoris in Italia canonicis ad x Octobris diem quotannis colitur, diserte in horum, quod ad manum mihi est, Proprio canonici Regularis vocatur, idemque etiam in Regularium Congregationis Windesheimensis canonicorum, quod mihi pariter ad manum est, Proprio fit ad xii Octobris diem, quo abs hisce, diem x et xi S. Joanne Bridlingtoniensi primaque S. Augustini translatione occupantibus, S. Cerbonius colitur. Nescio, an, ut Regulares posterioris hujus Congregationis canonici Ordini suo S. Cerbonium adscriberent,

Regularium Congregationis S. Salvatoris, D qui id e jam dictis faciunt, canonicorum exemplo fuerint impulsit.

13 Certe in canonicorum Regularium Congregationis Windesheimensis, quod penes nos exstat, Breviario pergamen. sec. xv aut aliquanto adhuc citius conscripto, nusquam locum habet Cerbonius; verum, utcumque habeat, Regularibus equidem Congregationis Windesheimensis canonicis duarum adhuc aliarum Congregationum, Lateranensis videlicet et S. Crucis Conimbricensis, Regulares canonici, utpote non magis, quam qui Congregationis Gallicanæ sunt, in suis mihi prælucentibus anni 1635 et anni 1648 Sanctorum Propriis S. Cerbonium memorantes, haud suffragantur. Nec, ut apparet, Constantinus Ghinius, utul ipsemet Regularis Congregationis S. Salvatoris canonicus, multum isdem favet. Etsi enim hic in suis Sanctorum Canonicorum Natalibus S. Cerbonium hodie signet, eum tamen nec Canonicum Regularem appellat, nec quidquam, quo, canonicum Regularem existitisse, vel utcumque insinuet, in sat prolixo, quo Sanctum exornat, elogio in medium adducit, ubi tamen S. Joannem, Bridlingtoniensem in Anglia canonicum Regularem, quem hodie quoque cum pluribus aliis Fastis sacris celebrat, nosque hic etiam sumus daturi, Canonici Regularis nomenclatione diserte distinguit.

14 Et vero nihil usquam invenio, quod ad stipuletur iis, qui Canonici Regularis titulum S. Cerbonio attribuant, regue etiam ipsa Sanctum haud existitisse canonicum Regularem, haud difficulter quisque fatebitur, qui, quæ Corbinianus Khamm in Hierarchiæ Augustinæ part. 3 Prodroso de primæva Cononicorum Regularium origine scribit, attente expenderit. Aliquamdiu quidem Sanctus, cum jam S. Regulus, cum quo et S. Felice in Italiam venerat, a Totila, Gothorum rege, fuisset occisus, Populonii, quo tum secesserat, Domino die ac nocte sine querela in ecclesia beatæ Mariæ semper Virginis sub Florentio episcopo ejusdem civitatis Populonii, qui illo tempore præerat, servitisse in sua, de qua § seq. sermonem instituemus, Vita apud Ughellum tom. 3 Italix sacræ, a Coleto auctæ, col 705 narratur; verum, etsi quidem, Cerbonium sub episcopo Florentio aut, si velis, sub præsulibus hujus moderamine ac disciplina vitam aliquamdiu exegisse, ita indicetur, nihil tamen omnino, e quo id vel religionis emissis votis vel quapiam, unde Canonici Regularis dici queat, regula servata, fecisse illum colligas, adiungitur. Nec Cerbonium, quod equidem illum vel Regulam hujusmodi servasse, vel tria Religionis vota nuncupasse, probari haud queat, canonicis Regularibus recte accenseas, etsi etiam sit, cur in Africa, priusquam ibi crearetur episcopus, sub S. Reguli moderamine ac disciplina aliquamdiu vixisse credatur. Sed hæc, ut meam de Canonici Regularis titulo, qui S. Cerbonio tribuitur, sententiam utcumque aperirem, jam dixisse contentus, ad ea, quæ § seq. dicere constitui, jam progredior.

A

§ II. E Sancti, quæ exstant, Vitis, quænam edenda; quæ certa in hac sunt, ab aliis haud parisi fidei secernuntur, nonnullaque, in S. Regulo jam discussa, compendio exhibentur.

E duabus, quarum juxta ac alterius Orlendius hic meminit,

Varia jam prodixisse, plurimum adulterata et corrupta, S. Cerbonii seu (Cerbo enim etiam et Cerbonus vocari Sanctus invenitur) Cerbonis Acta, Orlendius in Orbe sacro et profano part. 2, lib. 3, cap. 43, num. 7 præfatus, ita deinde prosequitur: Ejus (S. Cerbonii nimirum) Vita adhuc inedita exstat in Bibliotheca Vaticana cod. 6453, quam citat Floravantes Martinellus fol. 99 sui libri, cui titulus est: ROMA EX ETHNICA SACRA. Hanc quoque asservari in tabulario Metropolis (Senensis) prodit Uberrus Benevolentius; immo vult, meliorem esse illa, quæ in bibliotheca Vaticana reperitur, cum ista ex Senensi descripta esse videatur. Aliam pariter citat Baronius in Notis ad Martyrologium Romanum die x mensis Octobris, eamque præfatus Benevolentius cum neutris concordare existimat; ipse vero aliam vulgavit, excerptam ex tabulario ecclesie metropolitanae Senensis, fol. 12. signat. num. 108, quam Ughelli continuator nuper edidit in Additionibus ad tom. 3 Italiae sacræ in Populon. et Massens. Episcopis. Ambæ Sancti nostri Vitæ, quarum præter tertiam, a Baronio memoratam, Orlendius hic meminit, in Musei nostri suppellectile litteraria etiam servantur. Ac prior quidem, seu quæ nondum typis integra fuit vulgata, ex eodem, in quo illam exstare, idem Orlendius hic ait, codice Vaticano 6453, posterior vero seu quæ tomo 3 Italiae sacræ a col. 703 exstat inserta, e Ms. Membranaceo eminentissimi Cardinalis Barberini Legendario F. 284 notatur accepta.

Sancti Vitis prior, hæcenus inedita, apud nos etiam exstat.

C 16 Tam in hac, quam in illa, eadem fere, si rem ipsam spectes, narrantur. Nec scio, an quidquam notatu admodum dignum, quod pariter in duabus hisce lucubrationibus non legatur, Sancti nostri Vita, a Baronio memorata, suppedilet. Hanc quidem cum neutra ex aliis jam dictis, quarum etiam meminit, Sancti nostri Vitis concordare, Benevolentius, ut verbis mox datis docet Orlendius, existimavit; verum ei hac in re absque scrupulo assentiri haud queo, quod, cum lucubratio illa, ipsomet, in cujus Bibliotheca exstabat, testante Baronio, a vocibus Vir venerabilis etc. inchoaretur, ac fere etiam ab hisce undecimum, quod a nonnullis etiam S. Cerbonii Vita vocatur, Gregorii Magni Dialog. lib. 3 caput inchoetur, dubitandum appareat, an in illa pariter non legantur fere omnia, quæ in hoc, nihil omnino, quod in duabus dictis Sancti nostri Vitis non narrantur, complectente, referri inveniuntur. Ut sit, cum Vitam equidem, a Baronio memoratam, videre hæcenus haud licuerit, pluribus de hac missis, de solis duabus aliis Sancti nostri Vitis, quarum, ut dixi, alteram typis jam vulgatam, alteram Ms. habemus, sermonem modo instituiamus, ac in ambarum, ab auctoribus anonymis Octobris Tomus V.

scripturarum, ætatem ac fidem inquiramus. Priorem, quam Nicolaus Coletus Italiae sacræ auctæ a col. 703 inseruit, fuisse ante Caroli Magni tempora scriptam, Uberrus Benevolentius, uti ipsemet Italiae sacræ auctæ loco mox cit. prodit, existimavit.

17 Ast, an hæc a veritate haud deviet opinio, Limpenus in suo apud nos ad 1 Septembris diem historico-critico de S. Regulo Comment. num. 20 dubitavit; neque vero immerito; in tota enim lucubratione illa nihilominus occurrit, e quo, non fuisse aliquamdiu etiam post annum 814, Carolo Magno emortualem, exaratum, indubitanter possit concludi. Nec scio, an falsitatis posset convinci, qui eam sec. x haud antiquiorem pronuntiaret. Et vero is, a quo fuit conscripta, haud parum sese a S. Cerbonii ætate fuisse remotum, ipsemet prodit, initio sic scribens: Beatus.... Cerbonius, sicut prisca Catholici Viri tradiderunt, ex Africa regione oriundus fuit. Verum, etsi sic habeat ac proin Vita illa, quod et de altera hæcenus inedita (neque enim ullum, quod hanc illa antiquiorem probet, argumentum adducas) est dicendum, non prius etiam, quam cum jam x æræ Christ. seculum esset in cursu, in litteras fuerit conjecta, ambæ tamen non pauca, quæ vel fidem indubitam merentur, vel saltem rejicienda, tamquam certo falsa, non sunt, complectuntur. Ac non minus quidem, quæ de miraculo, quo S. Cerbonius, immani urso Totilæ Gothorum regis jussu objectus, evasit illæsus, quam quæ de Sancti in Ilva, maris Thyrræni insula, quo sese, Longobardis per Italiam longelateque grassantibus, receperat, e visis excessu, facta in conditorio, quod sibi Populonii pararat, sepultura, miraculoque hanc comitato memoriæ produnt, fidem sane indubitam merentur.

Hæc aliæque jam edita, quæ, quamvis forte sec. x haud antiquiores, in nonnullis tamen

AUCTORE C. B.

18 Omnia enim et singula e Gregorii Magni, qui eodem, quo S. Cerbonius, sec. vi floruit, eaque partim e Venantio Lunensi episcopo, viroutique fide dignissimo, partim e testibus oculatis audierat, sunt deprompta; quod autem ad reliqua, quæ in iisdem Vitis narrantur, jam spectat, illa harum auctores partim ex antiquioribus S. Reguli Actis, partim ex traditione (neque enim illos quidquam e proprio suo ingenio finavisse, suspicandum reor) accepisse videntur. Ita autumo, quod, dum biographorum illorum alter, qui Vitam jam editam contexit, de regione, e qua Cerbonius oriundus sit, loquitur, tradidisse hanc prisca Catholico viros, supra huc transcriptis verbis affirmet, quodque deinde, dum de S. Reguli martyrio et sepultura sermonem instituit, sequentem id faciat in modum: Illo namque in tempore Totila rex perfidus crudeli examinatione cum satellitibus suis Gothis Italiam devastabat; beatum vero Regulum, sicut in Digestis suis legitur, capitali extraxit* sententia. Cerbonius vero et Felix sanctissimi episcopi cadaver sui magistri et archiepiscopi mirifice sepelierunt. Etiam si, an Sancti nostri, in qua hæc leguntur, Vita ante Caroli Magni ætatem scripta sit, Limpenus, ut jam insinuavi, dubitarit, vetusta tamen esse, quæ hic vocantur Digesta, S. Reguli Acta, ac ex hisce, quæ de sancto isthoc Martyre in Sancti nostri, de qua hic loquimur, Vita alteraque in lucem nondum edita narrantur, haud dubie esse accepta, loco supra cit. sibi habuit persuasum.

fidem indubitam merentur, nec a veri specie

* extinxit

19 Nec vero apparet absimile, ea pariter,

14 quæ

AUCTOR
C. B.
in nonnullis
aliis recedunt,
nonnulla eti-
am.

quæ seu de sacrarum litterarum doctrina, per S. Regulum S. Cerbonio tradita hujusque deinde cum illo ex Africa discessu, seu de aliis, quæ cum rebus, ad S. Regulum spectantibus, sunt connexa, in ambabus jam dictis Sancti nostri Vitis vel in harum altera narrantur, ex antiquioribus S. Reguli Actis seu, uti e dictis vocantur, Digestis esse de prompta; cum autem sic habeat, esse enim vero non videtur, cur veri speciem putentur excedere. Ast quid censendum de iis, quæ non ex illis Actis, sed e sola traditione videntur profecta? Haud unum idemque de hisce omnibus ferendum est iudicium. Quæ de S. Cerbonii, cum jam Totilæ jussu S. Regulus fuisset occisus, Populonium secessu, de ejusdem apud Florentium, civitatis hujus episcopum, commoratione ac ad cathedram Populoniensem, hoc defuncto, promotione memorie in una aut altera e duabus Sancti nostri Vitis produntur, sunt hujusmodi, ut fidem non excedant facileque ex antiqua ipsiusmet Populoniensis ecclesie traditione ad posterum promanare potuerint; cum autem sic habeat, nec quidquam, ob quod non credantur, aliunde occurrat, ea ego non tantum non veluti certo falsa rejicienda, verum etiam, si non ut certo vera, saltem ut vero admodum similia reor admittenda: ast, quæ deinde de S. Cerbonio, apud Vigilium summum Pontificem accusato, adjunctisque eventum hunc proxime prægressis ac secutis, in iisdem duabus Sancti nostri Vitis referuntur, prodigiosa adeo sunt ac creditu difficilia, ut non nisi ægerime apud eruditos, qui vel utcumque critices minus etiam severæ artem norunt, fidem indubitata rear inventura.

quæ fidem ex-
superant, com-
plectuntur.

20 Neque vero hanc ullo modo mereri mihi videntur; etsi enim miracula vel eo solo nomine, quod miracula sint, rejicienda ac pro figmentis habenda, nequiquam pulem, rationi tamen consonum reor, ut miracula, vel ex eo, quod miracula sint, indubitanter haud credantur, nisi testimoniis, quæ ad assensum a cordato ac prudenti viro ectorquendum sufficient, sint suffulta; creditu autem perquam difficilia, imo prope incredibilia, quæ, ut jam insinuavi, Sancti nostri apud Vigilium Papam accusationem proxime prægressa ac deinde secula in ambabus S. Cerbonii Vitis narrantur, e pluribus constant miraculis, quæ nec in Gregorii Magni Papæ, qui tamen alia ad S. Cerbonium spectantia miracula commemorat, nec in ullius alterius scriptoris antiqui testimonio, sed in sola traditione, eaque, ut certum apparet, dumtaxat populari, a vero aberrare sæpissime solita, sunt fundata. Quare, etsi quidem, S. Cerbonium, uti in ejus Vitis traditur, fuisse apud Vigilium Papam accusatum, Romanique idcirco accersitum sese apud hunc noxa omni vacuum monstrasse, haud difficile Vitarum illarum fide inducam in animum, prodigia tamen atque, quæ eventum illum comitata in iisdem Vitis narrantur, facileque a sola fingendi licentia queunt esse profecta, fide vel utcumque firma credere haud possum; quam merito autem ita animo comparatus sim, studiosus lector vel e solo brevi illorum, quod subdo, compendio intelliget.

Hæc lectori ob-
oculos hic pau-
cis ponuntur,

21 S. Cerbonius, episcopus jam factus, cum vitæ sanctitate Domino summopere placeret, angelos, laudes Deo canentes, ante auroram frequenter audit. Hinc rem Domino facturum se gratam ratus, primo diluculo diebus Dominicis singulis, quibus potissimum celestis cantus auribus ejus solebat insonare, Missam

cantu celebrare cepit; cum autem, hac finita, sese una cum omnibus ecclesie suæ sacerdotibus cibo ac potu reficeret, itaque, qui, orto jam sole, e locis vicinis ad cathedralem ecclesiam, quo Sacro, vel per episcopum suum vel per presbyterum alium celebrando interessent, diebus Dominicis constuebant, nullum tunc ibidem, qui Sacris operaretur, sacerdotem invenirent jejunum, abs illis, idcirco succensentibus, S. Cerbonius violati seu neglecti officii apud Vigilium, summum Pontificem, insimulatur, Romam, quo abs hoc per nuntios arcessitur, sese confert, eoque, non uno in via patrat miraculo, appulsus, Pontifici sese una cum anserum, quos, doni loco huic offerendos, sequi sese jusserat, multitudine sistit, causamque, ob quam, Romam accitus esset, sciscitatus ac edoctus, a Vigilio, cum hic ipsemet, suis apud Deum precibus id agente Sancto, summo diluculo angelos, laudes Deo canentes, audivisset, ad diocesim suam honorifice dimittitur. Tale est eorum, quæ in ambabus Sancti nostri Vitis vix ac ne vix quidem credibilia apparent, compendium; e modo autem, quo in hisce proponuntur, adhuc minus credibilia evadunt, ut quisque facile intelliget, qui easdem ambas Vitas vel perfunctorie dumtaxat iis, quibus illa continentur, locis evolaverit.

22 Diffuse omnia tam in illarum altera, tom. 3 Italiae sacre auctæ, ut jam dici, inserta, quam in altera, hactenus inedita, quam, in capita e numeroso promore nostro distinctam, edituri modo sumus, num. 7 et duodecim seqq. explanantur. Nec multum, ut jam insinuavi, in aliis, quæ vel dubio procul vera sunt vel certe fidem minime superant, de Sancto nostro narrantis binæ ille lucubrationes, si res ipsa seu sola substantia spectetur, invicem dissonant. Verum, etsi sic habeat, eam tamen, quæ in lucem hactenus haud prodit, præstare altera, quæ jam lucem aspexit, mihi idcirco apparet, quod secus atque in hac fit, vel omnia vel saltem pleraque, quæ de Sancto narrat, eo ipso, quo gesta sunt, ordine proponat; quod quam veritati sit consonum, quisque facile deprehendet, qui hunc cum tempore, quo, ut § proxime seq. ostensurus sum, S. Cerbonius ad Populoniensem cathedram fuit promotus, quo deinde Romam ad Vigilium Papam accessit, quo ab urso prodigiose egressus illæsus ac quo denique vitam hanc mortalem cum immortalis commutavit, contulerit. Cum itaque S. Cerbonii Vitæ, quæ jam typorum beneficio prodit, utcumque etiam præferenda videatur altera hactenus inedita, non illam ad Commentarii hujus calcem recudere, sed hanc etiam, adjectis, ubi id congruum arbitror, Annotationibus, publici juris facere est visum, tum ut fidem, a Papebrocho tom. 3 Maii in S. Florentio episcopo num. 5 datam, liberem, tum ut lector, ita ambarum lucubrationum illarum habiturus copiam, alteram cum altera conferre, suumque hoc modo aptius queat de utraque ferre iudicium.

23 Ceterum, ut, quæ mihi § præsentis præstitui, expedirem, modo adhuc quæstiones quædam, quibus Sancti Vitæ, ad crisis jam vocatæ, vel materiem vel occasionem præbent, forent hic discutiendæ; ac primo quidem, cum Arianorum persecutio, ut edenda Sancti nostri Vita num. 2 docet, Cerbonium ex Africa exulare coegerit, in tempus, quo id factum sit, inquirerem; deinde vero, an Sanctus, cum in Africa

rationeque, ob
quam vita ha-
ctenus inedita
edatur, addu-
cta,

questionibus
aliquot per
responsa, e
Comment. de
S. Regulo
compendio hic
data, satisfi.

Africa

A Africa adhuc commoraretur, exstiterit episcopus, et an, quod ad gregem suum, cum ecclesie Africanæ reddita pax fuisset, non redierit, in culpæ suspicionem queat adduci, examinarem; verum cum S. Cerbonius ex Africa in Italiam exsul una cum S. Regulo migrarit, tres illæ quæstiones ad 1 Septembris diem, quo de posteriori hoc Sancto egimus, discussæ jam fuerunt; ac ad primam quidem, S. Regulum ac proin et S. Cerbonium vel ipsomet, qui in annum Christi 523 incidit, emortuali Trasamundi, Wandalorum in Africa regis, anno, vel uno alterove e proxime præcedentibus in exsilium abiisse, ob rationes, ibidem in Comment. Historico-critico num. 34 et quatuor seqq. allegatas, est responsum; quod autem ad duas reliquas spectat, S. Cerbonii Vitæ, quæ, fuisse hunc, priusquam ex Africa fugeret, creatum episcopum, memorie prodit, esse assentiendum, Sanctumque non secus, ac S. Regulum nullius prorsus noxæ ex eo, quod, Africanæ ecclesie reddita pace, ad gregem suum haud redierit, exstitisse reum, dilucide, quæ in eodem Commentario num. 40 et quinque seqq. in medium adducuntur, ostendunt, cumque necesse non sit, ut iis, quæ ibidem dicta sunt, hic quidquam addatur, lectorem, eadem expendendi avidum, eo remitto, et ad quæstiones alias, § sequenti discutiendas, me accingo.

§ III. Cuiam vitæ rationi Sanctus in Italia se addixerit; quo tempore cathedram Populoniensem ascenderit, quo fuerit Urso a Totila objectus et quo denique e vita migrarit.

Sanctus, qui in Italiam ap- pulsus vitam eremiticam una cum S. Regulo

A nne Sanctus noster uti fugæ ex Africa, ita etiam solitariae in Italia vitæ socium S. Regulo sese adiunxerit, dubitandi ansam præbet Sancti nostri Vita, Commentario huic subdenda. Dum enim de Regulo, una cum SS. Cerbonio et Felice episcopis in Italiam jam appulso, num. 3 loquitur, sequentia isthæc adhibet verba: Sed dum (S. Regulus) Romuleos contingeret fines, sequestratus a Sociis cœpit heremiticam vitam ducere et a Felice famulatum habere; cum ita autem S. Regulus a Sociis suis sese sejunxisset ac vitam eremiticam ducere cœpisset tradatur, nec ulla S. Cerbonii, veluti qui tunc ei adhæserit, mentio insituitur, esse enimvero videtur, cur a non nemine, an tum Sanctus vitæ solitariae socium S. Regulo sese adiunxerit, revocari queat in dubium. Verum in altera Sancti nostri Vita apud Ughellum Italix sacræ auctæ col. 704 de S. Regulo binisque ejus sociis SS. Cerbonio et Felice, in Italiam jam appulsis, sequentia leguntur verba: Venientes autem in Romuleis finibus congruum locum sibi vendicaverunt, quatenus optimo omnipotenti Deo sequestratis omnibus eremiticam duxerunt * vitam: sic autem, vitæ solitariae in Italia Socios sese S. Regulo adiunxisset SS. Cerbonium et Felicem, indicatur, nec quo minus id abs his re etiam

* ducerent

ipsa factum existimetur, impedire debet Sancti Vita, Commentario huic subjicienda.

25 Etsi enim, dum de solitaria S. Reguli vita agit, vixisse hunc ab omnibus sejunctum, tradat, sicque a solitariae, quam S. Regulo attribuit, vitæ societate S. Cerbonium, cuius ibidem non meminit, excludere videatur, ita tamen ejus auctor potest, ac proin, ut cum Vita altera, quæ, tam SS. Cerbonium et Felicem, quam S. Regulum, vitam eremiticam ducisse, docet, in concordiam adducatur, etiam debet censeri locutus, non quod solus S. Regulus vitæ solitariae sese addiderit, sed quod eremus, in qua id fecit, ab eremis, in quas secessere SS. Cerbonius et Felix, aliquanto intervallo abfuerit. Maneat itaque tam SS. Felicem et Cerbonium, quam S. Regulum, vitam eremiticam ducisse. Porro cum hanc, statim atque ex Africa exsules, quod e supra dictis haud diu ante annum 523, Trasamundo Wandalorum regi emortualem, evenit, in Italiam essent appulsi, susceperint constanterque usque ad S. Reguli martyrium, anno 542, uti in Historico-critico, quo res, ad Sanctum hunc spectantes, in Opere nostro ad 1 septembris diem elucidantur, Commentario num. 46 et seq. probabilius innectendum, tenerint, consecrarium fit, ut Sanctus una cum SS. Regulo et Felice novemdecim circiter annis in solitudine vixerit; quid autem post S. Reguli, quem ipse et S. Felix terræ mandarunt, martyrium egerit, vita edenda num. 4 exponit sequentibus his verbis: Post mortem vero antistitis sui (S. Reguli nempe) cœpit beatus Cerbonius omnes populos docere in eisdem partibus commorantes, monens eos, ut in orationibus et vigiliis et jejuniis et helemosinis consisterent, quemadmodum ipse beatus pontifex (S. Regulus) assuetus erat agere. Baptizabat vero populum, qui adhuc gentili errore detinebatur, convertens eos ad fidem rectam et ad unitatem sanctæ fidei Catholicæ et ut Christum Dei Filium adorarent.

AUCTOR C. B.

annis circiter 19 ibidem dicitur.

26 Verum multum abest, ut Sanctus tantum in his, quæ hic narrantur, quantum antea in vita eremitica, temporis spatium posuerit; Sanctus enim, cum jam illa post S. Reguli martyrium, probabilius, ut mox monui, anno 542 innectendum, gessisset, Populonium, ut Vita edenda refert, sese contulit, ibidemque aliquamdiu apud Florentium, civitatis illius episcopum, commoratus, in hujus defuncti locum fuit suffectus; id autem ante annum 546 evenit, uti e jam nunc dicendis intelliges. Cerbonius, cum ad cathedram Populoniensem jam fuisset promotus, Romam, ut supra vidimus, ad Vigilium Papam, a quo arcessitus fuerat, sese contulit, ibidemque summo isti Pontifici fuit locutus; cum autem sic habeat ac Vigilius Papa anno 546, uti apud Pagium in Criticis videre licet, Romæ haud exstiterit, ac tum ex Italia a Justiniano imperatore arcessitus Constantinopolim sese contulerit, nec amplius Romæ ante mortem, quam anno 555, cum in Italiam tandem Constantinopoli rediret, in Sicilia obiit, exstiterit, consecrarium fit, ut S. Cerbonius, utpote Romæ, cum jam esset Populoniensis episcopus, Vigilio Papæ e jam dictis locutus, ad cathedram illam ante annum 546 fuerit promotus. Porro cum ea, quæ Sanctus, priusquam post S. Reguli martyrium secutamque id S. Florentii mortem Populoniensium crearetur

Populoniensis- que episcopus anno circiter 544 creatus

actores
C. B.

crearetur episcopus, gessisse, in Vita edenda narratur, verosimiliter duorum saltem fere, uti quisque, qui, quæ jam dixi, expenderit, facile agnoscet, annorum spatium occuparint, Cerbonium anno circiter 544 Populoniensem ecclesiam episcopi munere gubernandam suscepisse, verosimile apparet. Nec, uti e jam nunc de Vigilio dictis nemo non colliget, diu admodum post factum esse potest, ut Sanctus ad summum Pontificem Romam sese accessit contulerit, ibidemque ei fuerit locutus.

ab urso immani, cui, ut ipsismet Gregorii Magni verbis hic refertur,

27 Ast cum iis, quæ Vigiliū inter et Cerbonium gesta, Vita edenda narrat, mox insigne, quo Sanctus, Totilæ jussu urso immani objectus, abs hoc evasit illæsus, prodigium subjungat, anne id pariter haud diu post annum 544 evenit? Ita mihi in animum duco, rationemque, cur ila opiner, mox reddam; ast, priusquam id faciam, lubet factum. Sancto nostro honorificum admodum, quod et a Gregorio Magno Dialog. lib. 3, cap. xi et in Vita edenda num. 20 et binis seqq. refertur, ipsismet sancti hujus Pontificis verbis lectori hic ob oculos ponere. Sic isthæc habent: Vir quoque vitæ venerabilis Cerbonius, Populonii episcopus, magnam diebus nostris sanctitatis suæ probationem dedit. Nam, cum hospitalitatis studio valde esset intentus, die quadam traseuntes milites hospitio suscepit, quos Gothi supervenientibus abscondit, eorumque vitam ab illorum nequitia abscondendum servavit. Quod dum Gothorum regi perfido Totilæ nuntiatum fuisset, crudelitatis immanissimæ vesania succensus, hunc ad locum, qui ab octavo hujus urbis milliario Merulis dicitur, ubi tunc ipse cum exercitu sedebat, jussit deduci eumque in spectaculo populi ursi ad devorandum projici. Cumque idem rex perfidus in ipso quoque spectaculo consedisset, ad inspicendam mortem Episcopi, magna populi turba confluit. Dimissis itaque ursus ex cavea est; qui accensus et concitus Episcopum petiit; sed subito suæ feritatis oblitus, deflexa cervice submissoque humiliter capite, lambere Episcopi pedes cœpit; ut patenter omnibus daretur intelligi, quia erga illum Virum Dei et ferina corda essent hominum et quasi humana bestiarum. Tunc populus, qui ad spectaculum venerat mortis, magno clamore versus est in admirationem venerationis. Tunc ad ejus reverentiam colendam rex ipse permotus est; quippe cum quo superno judicio actum erat, ut, qui Deum sequi prius in custodienda vita Episcopi noluit, saltem ad mansuetudinem bestiam sequeretur.

Totilæ jussu fuerat objectus, verosimiliter anno 546

28 Ita hactenus Gregorius, mox etiam ea hisce, qui rei hic narratæ præsentibus adfuere, eamque sese cum omni illic populo vidisse, testantur, nonnullos adhuc ætate sua existisse superstites, adjungens; cum autem rem eandem seu prodigium, quod modo huc transcriptis verbis memoriæ prodit, eo loco, qui ab octavo hujus urbis milliario Merulis dicitur, ubi tunc ipse (Totilas) cum exercitu sedebat, evenisse scribat, ita modum, ut tempus, quod illud acciderit, determinarit queat, suppeditat. Etenim per vocem hujus, quæ hic in Gregorii verbis legitur, urbem Romanam, ubi hic sanctus Pontifex Dialogos suos elucubravit, designari, Benedictini e Congregatione S. Mauri monachi, qui Parisiis anno 1705 Opera illius et Vilam tomis quatuor edidit, tom 4, pag. 201 existimant. His porro deinde, quod, cum prodigium illud post S. Reguli martyrium seu, uti e supra

dictis facile colliges, post annum 542 evenerit, nec post hunc unquam Totilas, spectatis iis, quæ Procopius de bello Gothico tradit, octo dumtaxat Populonio milliariis castrametatus fuisse videatur, urbs hæc per præfatum vocem hujus designari in Gregorii verbis haud queat, Limpemus ad 1 Septembris diem in S. Felice episcopo num. 5 est assensus; cum id autem, ut mihi equidem apparet, haud immerito fecerit, ac Totilas, qui Romam anno 546, uti inter eruditos convenit, obsidione cinxit, haud procul abs urbe illa tunc abfuerit, enimvero etiam tunc, quod de S. Cerbonio, ursi immanis morsibus, Totila jubente, objecto hisque prodigijs sine ulla læsione erepto, Gregorius narrat, evenisse, verosimiliter cum supra laudatis Congregationis S. Mauri monachis opinor.

29 Audi, qui opportune ad institutum nostrum scriptores isti loco proxime cit. loquantur. Gregorius, inquit, referens miraculum in S. Cerbonio, Populonii episcopo, factum, tempore quo Totila Gothorum rex Merulis octavo ab urbe Roma milliario castrametabatur, id suis diebus contigisse, observat. Totila, qui regnare cepit anno 541, Romam bis obsidione cinxit et expugnavit, annis videlicet 546 et 549. Prior obsidio in annum integrum protracta, quo tempore Totila non longe ab Urbe distabat. Unde vero propius videtur tunc id accidisse, quod narrat (supra scilicet huc jam transcriptis verbis) Gregorius. Ita illi. Porro cum Sanctus noster prodigio, quod recte e jam dictis cum anno 546 conjungunt, ab urso, cui, jubente Totila, devorandus fuerat objectus, evaserit illæsus, reliquum est, ut, quæ deinde in vivis adhuc superstes egerit ac quo tempore e vita hac mortali ad immortalē migravit, modo adhuc dispiciamus. Cerbonium, populo sibi subjecto salutis monita dedisse, mira ciborum abstinētia, pijs operibus, morumque suavitate ac modestia enituisse, itaque ad decrepitam ætatem pervenisse, Vita edenda, narrato, in cuius epocham jam inquisivimus, prodigio, num. 23 tradit, mox etiam adjungens, tunc eum, cum Longobardi Italiam occupassent, in insulam Ilvam sese recepisse, ibidemque obiisse, ac sua ex voluntate Populonii, miraculo etiam, cum eo inde corpus ejus transferretur, in via patrato, in sepulcro, quod ibidem, dum adhuc viveret, sibi pararat, depositum fuisse.

30 Narrat etiam hæc eadem supra dicto Dialogorum lib. 3, cap. xi Gregorius Magnus; quare, ut omnia et singula, quæ sanctus Pontifex de Cerbonio tradit, ipsismet hujus verbis lectori exhibeam, lubet etiam hisce illa, priusquam in tempus, quo gesta sint, inquiram, proponere. De quo etiam Viro (Cerbonio nempe) aliud quoque (ita proxime post verba, quibus miraculum supra relatū exponit, pergit Gregorius) miraculum, Venantio Lunensi episcopo narrante, cognovi. In ea namque Populonii ecclesia, cui præerat, sepulcrum sibi præparavit, sed cum Longobardorum gens in Italiam veniens cuncta vastasset, ad Ilvam insulam recessit. Qui ingruente ægritudine ad mortem veniens, clericis suis sibi que obsequentibus præcepit, dicens: In sepulcro meo, quod mihi præparavi Populonii, me ponite. Cui illi cum dicerent: Corpus tuum illuc qualiter reducere possumus, qui a Longobardis teneri loca eadem et ubique eos illic discurrere scimus? Ipse respondit:

evasit illæsus, diem extremum in insula Ilva, e qua tamen, miraculo etiam,

uti hic ipsismet etiam Gregorii Magni verbis narratur, in via patrato, Populoniitumulandus, fuit elatus.

A spondit: Reducite me securi, nolite metuere, sed festine sepelire me curate: mox autem, ut sepultum fuerit corpus meum, ex eodem loco sub omni festinatione recedite. Defuncti igitur corpus imposuerunt navi, cumque Populonium tenderent, collecto in nubibus aere immensa nimis pluvia erupit. Sed ut patesceret omnibus, cujus Viri corpus navi illa portaret, per illud maris spatium, quod ab Ilva insula usque Populonium duodecim millibus distat, circa utraque navis latera procellosa valde pluvia descendit, et in navim eandem una pluviae gutta non cecidit. Pervenerunt itaque ad locum clerici et sepulturae tradiderunt corpus Sacerdotis sui. Cujus præcepta servantes ad navem sub festinatione reversi sunt. Quam mox ut intrare potuerant, in eundem locum, ubi Vir Domini sepultus fuerat, Longobardorum dux crudelissimus Gummarith advenit. Ex ejus adventu Virum Dei habuisse spiritum prophetiæ claruit, qui ministros suos a sepulturae suæ loco sub festinatione discedere præcepit.

B 31 Longobardos, cum in Italiam anno 568 irrupissent, post Alboini et Clephi regum suorum interitum sub triginta amplius ducibus per annos decem existitisse, tuncque primo eorum ducum progressu quam maxime Italiam esse deprælatos, Paulus Diaconus de Gestis Longobardorum lib. 2, cap. 32 docet, id autem cum Baronius haberet perspectum, simulque, crudelissimum Longobardorum ducem, nomine Gummarith, cujus ad locum, quo S. Cerbonius fuerat sepultus, adventum haud multum fuisse prægressam hujus mortem, Gregorius verbis jam nunc recit. prodit, e dictorum triginta amplius ducum numero existitisse, persuasum sibi haberet, illam idcirco ad horum primordia retulit, in Annalibus suis ad annum 573 sic scribens: Dispersi creatis ducibus per diversas Italiae regiones, cum eorum crudelitatis fama percurreret, frequentes erant fidelium latebræ atque fugæ..... Inter alios autem una cum suis clericis magnus ille confessor Cerbonius, episcopus Populeni, qui Gothorum tempore sese ipsis objecit intrepide, modo exundante vehementiori Longobardorum sævitiâ in Ilvam insulam Tyrrheni maris se contulit, ubi et, Deo juvante, vitæ presentis finem accepit.... Moritur igitur..... primordiis ducum Longobardorum incursionis sanctissimus hic Episcopus. Ita eruditissimus scriptor laudatus. Ac recte quidem, ut mihi ob jam dicta apparet, Sancti nostri mortem ad ducum, quos sibi post regum suorum Alboini et Clephi necem Longobardi præfecere, primordia refert; ast hæc seu decennii, quo Longobardos sub ducibus post Clephi necem fuisse, Paulus Diaconus loco proxime cit. scribit, initium haud recte anno Christi 573 pariter innectit.

32 Id enim dumtaxat facti, quod ab anno 568, usque ad Aprilem, cujus secunda die, ut Paulus Diaconus de Gestis Longobardorum lib. 2, cap. 7 docet, Pannoniam Longobardi reliquere, profecto, horum in Italia regni, quod annos tres et sex menses tenuisse Alboinum, idem Paulus Diaconus libri ejusdem cap. 58 scribit, initium repetat, hincque Clephum, post quem, anno uno et sex mensibus, uti iterum ex eodem Paulo intelligitur, ab Alboini, cui successerat, necesse interfecit, sub ducibus Longobardi fuerit, anno 573 interivisse, existimet. Verum ab anno 568, ad Aprilem prove-

cto, seu a Longobardorum, qui tum accidit, in Italiam ingressu non repetendum horum in Italia regni initium, e jam nunc dicendis patescet. Ticinensis per Longobardos sub Alboino obsidio sub anni 569 finem aut sequentis initium, uti e Paulo Diacono de Gestis Longobardorum lib. 2, cap. 25 et seq. nemo non concludet, fuit incepta; cum autem obsidio illa, uti idem Paulus ibidem testatur, ultra tres annos duravit, consecrarium fit, ut Alboinus, qui, quemadmodum ex Paulo etiam intelligitur, aliquot adhuc post eandem obsidionem mensibus in vivis mansit superstes, ante annum 573, ultra Aprilem jam profectum, haud fuerit necatus, utque proinde, si ab anno 568, ad Aprilem profecto, seu a Longobardorum, qui tum accidit, in Italiam ingressu repetendum sit horum in Italia regni initium, id Alboinus, non tantum annis tribus mensibusque sex, ut Paulus Diaconus loco supra cit. disertè docet, sed quinquennio amplius tenuerit.

33 Observarunt id Sigonius lib. 1 de Regno Italiae, et Bacchinius, dum anno 1708 Agnelli Pontificale, a Muratorio deinde Rerum Italicarum Scriptorum tom. 2 recusum, vulgavit, in Præcia, quam dicto Pontificali inseruit, ad Petri Senioris Ravennatis episcopi Vitam Dissertatione, hincque, ne a Paulo, quo hic standum, recedere cogentur, Longobardorum in Italiam ingressus epocham a regni, per illos in eadem Italia inchoati, epocha distinguere. Ac prior quidem hanc a Mediolano per Longobardos subacto, posterior vero, quod eodem fere recidit, a Ticinensis obsidionis, sub anni 569 finem aut sequentis initium, ut dixi, inchoatæ, initio recte repetit. Jam vero, cum res ita habeat, ac anni tres mensesque sex, quos Alboinum in Italia regnasse, Paulus Diaconus loco supra cit. scribit, ab anni 569 fine aut sequentis initio computati ad Julium circiter anni 573, auctique mensibus octodecim, post quos Clephum, Alboini successorem, occisum fuisse, Paulus Diaconus de Gestis Longobardorum lib. 2, cap. 31 tradit, ad finem anni 574 deducant, consecrarium fit, ut decennii, quo post cædem Clephi sub ducibus Longobardos existitisse, idem Paulus ibidem cap. 32 affirmat, initium seu annus primus anno Christi non 573, sed 575 debeat innecti; cum autem sub ducum illorum primordia seu sub decennii, quo dominati sunt, initium Sancti nostri obitus, ut jam supra docui, contigerit, consecrarium ulterius fit, ut is similiter non anno 573, sed anno 575 illigari verosimilius debeat.

34 Ac mihi quidem præterea uni ex octo posterioribus, non autem uni e quatuor prioribus anni hujus mensibus illigandus videtur, quod, quemadmodum Gregorius Magnus supra huc transcriptis verbis docet, Sanctus in insulam Ilvam, ubi obiit, non secesserit, nisi cum Longobardorum gens cuncta in Italia jam vastasset, idque certo tum, cum jam quatuor priores anni 575 menses essent elapsi, obtinuerit locum, ut jam nunc ostendam. Paulus Diaconus de Gestis Longobardorum lib. 2, cap. 32 sic scribit: Per hos, de quibus hic jamegimus, Longobardorum duces septimo anno ab adventu Alboini et totius gentis, spoliatis ecclesiis, sacerdotibus interfectis, civitatibus subrutis, populisque, qui more segetum excreverant, extinctis, exceptis his regionibus,

AUCTOR
C. B.E
probatur, an-
no 575 inue-
tenda,

F

uno e posteri-
oribus octo
anni hujussed, quemad-
modum ex hic
adductis

AUCTORE
C. B.

regionibus, quas Albuin ceperat, Italia ex maxima parte capta et a Longobardis subjugata est. Ita Longobardorum historicus, nec ab eo Gregorius Turonensis Historiæ Francorum lib. 4, cap. 41, al. 35, dissentit; sic enim ibi habet: Alboinus Longobardorum rex..... Italiam cum omni illa Longobardorum gente petiit..... Quam regionem ingressi, maxime per septem annos pervagantes, spoliatis ecclesiis, sacerdotibus interfectis, in suam redigunt potestatem; Ita autem tam quæ sex primis post Longobardorum in Italiam ingressum annis ab Alboino et Clepho, quam quæ deinde septimo post eundem ingressum anno a ducibus, sub quibus e jam dictis Longobardi tum fuerunt, gesta sunt, Gregorius hic perstringit, ut eum inter et Paulum Diaconum, qui, Italiam septimo post Longobardorum in hanc ingressum anno misere per supra memoratos horum duces vastatam fuisse, proæime huc transcriptis verbis docet, quam optime conveniat.

mensibus, Octobri nempe, obiit, cum forsitan ante in insula Ithæ, quo sese

35 Quapropter, cum sic habeat, ac sub Aprilem anni 575, quo e jam dictis dominari cœpere duces illi, septimus a Longobardorum in Italiam ingressu annus compleatur, consecrarium fit, ut, quod de Italia per eosdem duces subjugata ac vastata Paulus Diaconus et Gregorius Turonensis produnt, quatuor prioribus dicti anni 575 mensibus fuerit peractum, utque proinde post hos Sancti nostri in insulam Itham secessus, huncque deinde secutus obitus contigerit. Quod si iis, quæ Pagius in Criticis ad annum 571, num. 2 scribit, standum foret, Italiæ per Longobardorum duces vastatio non septimo post horum in regionem illam ingressum anno, seu, ut jam docui, prioribus quatuor anni 575 mensibus, sed duobus circiter annis serius foret signanda; verum Saxius in suis in Sigonium de Italiæ regno, Mediolani anno 1732 recusum, Notis col. 15 et seq. dilucide et solide Pagium ea in re refellit. Quod cum ita sit, ac proin Italiæ vastatio, post quam, ut dixi, Sanctus in insulam Itham sese recepit, indubie prioribus quatuor anni 575 mensibus evenerit, non est, cur opinio, qua post hos Sancti in dictam insulam secessum mortemque hunc secutam statuo, a vero putetur aliena; contra autem veram esse, seu Sancti mortem, anno 575, ut docui illigandam, post quatuor illos menses seu uno e posterioribus octo anni istius mensibus contigisse, probatur etiam ex edita Sancti Vita, in qua cum hic x Octobris die obiisse disertissime sub finem dicitur, re etiam ipsa id tum accidisse apparet credendum.

recepit, vitam solitariam aliquot jam mensibus duaxisset.

36 Ceterum Sylicanus Razzius Operi suo, quo Sanctorum Tusciæ Vitas, idiomate Italico a se conscriptas, sub sec. XVI finem vulgavit, Gregorii Magni Dialog. libri 3 undecimum, quod totum de S. Cerbonio est, caput, Italice a se redditum, ac jam supra sæpius laudatum, ad x Octobris diem inseruit; reperiri autem in insula Ithæ montem, S. Cerbonii nomine distinctum, in Annotatione, quam capiti isti subjecit, affirmat, hincque Sanctum, cum in insulam illam, grassantibus per Italiam Longobardis, sese recepisset, solitariam in monte illo vitam aliquamdiu duxisse, absque errore credi posse, opinatur. Neque vero hic ei multum refragari velim; etsi enim, id a Sancto factum, nullo omnino queat antiquitatis testimonio probari, Razzius tamen

Vita Sancti edita utcumque suffragatur, ut pote sub finem sic habens: Beatus Cerbonius... ad insulam, quæ Elba vocatur, recessit, ibique cum suis clericis latebram fovebat; cum autem sic habeat, ac Sanctus e jam dictis x Octobris die obiit, a veritate indubie decium pronuntiare non ausim, qui dixerit factum esse, ut is, cum post anni 575 Aprilem, quo circiter septimus a Longobardorum in Italiam ingressu annus fuit completus, in insulam Itham, Italia pene tota per Longobardos jam occupata, vicinisque etiam Populonio locis vastatis, secessisset, vitam ibidem solitariam, cui admodum, uti e supra dictis primum est colligere, erat addictus, per aliquot menses duxerit, ac tum demum, cum id fecisset, jam decrepitæ ætatis senex ad Superos migravit præfato x Octobris die, quo etiam, ut initio docui, in Fastis sacris memoratur, ac nominatim in Mrl. Romano hodierno per hæc, quæ etiam, priusquam Comment. huic finem imponam, huc transcribo, sequentia verba: Populonii in Tuscia S. Cerbonii, episcopi et confessoris, qui, ut sanctus Gregorius refert, in vita et morte miraculis claruit.

VITA

Auctore anonymo

Ex Bibliothecæ Vaticanæ Ms. 6453, cum Vita altera, quæ jam prodit a, collata.

CAPUT I.

Sanctus traditur S. Regulo eruditus, ordinatur episcopus, ex Africa in Italiam secedit, Populonii apud S. Florentium episcopum moratur, Populoniensisque factus episcopus apud Pontificem accusatur.

Tempore, quo Ariana hæresis in toto mundo pullularet, maximeque apud gentem Guandalorum, quæ Africanam gentem devastabat, quæ eandem quasi pro divinitate excolebat, erat beatus Regulus archiepiscopus in eadem regione, qui, gratia Sancti Spiritus afflatus, prædicare ceperat populum, ut ab hæresi se sequestraret, et Christi * Dei Filium, qui est verus Deus, totis nisibus coleret: sed, dum prædicatio ejus casso labore deficeret, cepit ipse sanctus Regulus anxie dolere, quoniam gens illa cotidie famulos Christi laniabant. Illis vero diebus veniens pater beati Cerbonii, cum videret ipsum Dei sacerdotem miraculis coruscantem, et sanam doctrinam, quæ de Domino Jesu Christo erat, omnibus prædicantem, commendavit eum beato Regulo, ut eum doceret Christi doctrinam, quatenus divini cultus sacras Litteras disceret.

2 Tunc beatus Regulus docuit beatum Cerbonium

Dominante in Africa Ariana hæresi, S. Cerbonius cum S. Regulo,

* 1. Christum

a quo litteris fuerat imbutus episcopusque ordinatus,

c

d

e

f

inde in Italiam venit, Reguloque ibidem jussu Totilæ occiso,

g

h

B

i

k

Populonium se confert,

apud Florentinum episcopum aliquandiu commoratur,

in hujus defuncti locum invitum sufficitur,

* an exorator?

bonium omnes sacras Scripturas, et effectus est ejus discipulus c. Sed dum cerneret beatus Regulus insaniam pravitatis hereticæ, relicta sede, qua sacerdotes alios beabat, ascitis sibi beato Cerbonio et Felice duobus episcopis, quos ipse sacraverat d, pelagi tramitem, celoce sibi injuncta, cum tribus presbyteris et duobus diaconibus aliisque sociis commeantibus e, marinis fluctibus iter arripuit f. Sed dum alta pelagi peragrarent, marinus fragor est perturbatus, et valida tempestas contra eos surrexit et omnes in perturbatione dejecit, solummodo beatum Regulum nil perterruit, quia erat filius de pietate Domini sui.

3 Deprecatus est namque Dominum, cui pure deserviebat, cui cuncta obediunt, ut intra procellas ejus navis fieret gubernator. Cujus omnipotens Deus statim præces audivit, mare vero pacificum extitit, et suos Servos quietos abire præcepit g. Sed dum Romuleos contingeret fines, sequestratus a Sociis cepit heremiticam vitam ducere h et a Felice famulatum habere; qui dum hæc perageret et multa in eodem loco signa faceret, a quibusdam relatum est Totilæ perfido regi, qui misit suos executores, et præcepit, ut ad eum pergeret, et, si contemneret, capitalem subiret sententiam. Cujus mox dicti verba compleverunt i. Sed beatus Cerbonius et Felix ejus corpusculum sepultura tradiderunt k.

4 Post mortem vero antistitis sui cœpit beatus Cerbonius omnes populos docere in eisdem partibus commorantes, monens eos, ut in orationibus et vigiliis et jejuniis et helemosinis consisterent, quemadmodum ipse beatus pontifex assuetus erat agere. Baptizabat vero populum, qui adhuc gentili errore detinebatur, convertens eos ad fidem rectam et ad unitatem sanctæ fidei Catholicæ, et ut Christum Dei Filium adorarent. His ita gestis, pervenit beatus Cerbonius in Populoniensem civitatem, in qua erat ecclesia beatæ Dei Genitricis Mariæ, ubi erat venerabilis Florentius episcopus ejus civitatis l orans Dominum die ac nocte cum omni devotione.

5 Venerabilis autem Florentius episcopus, ut vidit beatum Cerbonium, gavisus est gaudio magno, et suscepit eum cum omni amore et honore, commorantes insimul usque dum viveret episcopus, servientes Domino cum omni alacritate et simplicitate cordis; et omnis populus gaudio repletus est, quia jam audierant de illo magna multaque mirabilia. Contigit autem in illis diebus, ut beatus Florentius dormitionem acciperet in Domino, cujus animam beatus Cerbonius ab angelis usque ad cælum vidit deferri. Congregati vero sunt cives et clerici Populoniensis civitatis in unum dicentes: Tu eris noster pastor, quia scimus a Domino te huc directum, ut regas populum nostrum.

6 Beatus vero Cerbonius hæc audiens dicebat, non se esse dignum huic operi mancipari; sacerdotes vero una cum omni populo cœperunt clamare ac dicere: Cognoscimus te, Pater sancte, Domino dignum esse et Spiritu Sancto repletum, et scientiam prudentissimam habere, et pro hac causa valde nobis necessarius es, ut sis plebis nostræ rector et doctor et exorator * apud Dominum. Beatus vero Cerbonius cœpit se excusare proclamans, se esse indignum. Populus vero una cum clero una voce dixerunt: Si tu

nolueris nos miseros sub tua protectione habere et nolueris noster pastor esse, requirat Deus animas nostras de manu tua. Cum vero beatus Cerbonius hæc audisset, statim accepit cathedram episcopalem, et ibi multo tempore populum gubernavit usque ad diem mortis suæ m.

7 Tantam namque illi Deus gratiam, dum adhuc viveret, concessit, ut ab hora, qua angeli Missam canebant, ipse mereretur suis auribus audire: hora vero, qua hæc agebantur, prima hora Dominici diei erat n: ex hac autem consuetudine accepta beatus Cerbonius semper Dominico die in episcopo suo prima aurora diei Missam super altare sanctæ Dei Genitricis Mariæ canebat, et clericis, qui cum eo erant, caritatem in amorem sanctæ Dei Genitricis facere præcipiebat. Populus vero, qui in villis habitabat, ad ecclesiam illam sic maturius venire nequibat. Cumque jam sol ortus esset, populus ex villis confluebat, ut Missam et benedictionem acciperet; sed minime poterant, quia beatus Cerbonius cum aliis sacerdotibus cibo jam refecti erant o. Quod cum populus hæc audiret, indignatus valde dicebat: Quid est hoc, quod noster Gubernator agit, qui Missam prima aurora diei canit, et tam ipse, quam et sacerdotes sui panem et vinum pro caritate sumunt?

8 Murmur ita populi inter se excitantes, omnes unanimiter ad accusandum beatum Cerbonium ad Papam Vigilium perrexerunt p. Sabato vero die ad vesperum, ut mos erat, ipse apostolicus ad ecclesiam beati Petri Apostoli venerat. Ibi itaque Populoniensis populus, qui parochiani erant beati Cerbonii, prostraverunt se ad pedes domini Apostolici dicentes: Misere nostri, beate et sanctissime pater, quia Episcopus, quem nos habemus, non nobis Christianitatem observat secundum suum ministerium; quoniam die Dominico primo diluculo Missam canit, et ipse et sacerdotes sui omnes quasi pro caritate cibum sumunt. Quando autem nos, qui longe consistimus, jam sole orto ad ipsam matrem ecclesiam venimus, nullus e sacerdotibus nobis Missam canit.

9 Papa vero Vigilius hoc audiens repletus est furore magno super beatum Cerbonium, misitque confestim legatos suos ad illum dicens: Ite et dicite Cerbonio episcopo Populoniensi ex auctoritate beati Petri Apostoli principis Apostolorum, et sanctorum Canonum, et mea, ut cum summa festinatione huc ante me veniat, ut inquiram, si verum est, que * filii illius ecclesiæ dicunt, an non; quia, si ita est, magnam heresim q mittit in populo. Legati vero cum summa festinatione ad eum pergunt, et, sicut Papa Vigilius illis præceperat, nuntiaverunt. Erat autem dies Sabati, quando nuntii ad eum pervenerunt.

10 Beatus ergo Cerbonius cum magno amore ipsos legatos recepit et dixit: Hodie nos præparemus, ut crastino die in servitio domini Papæ, sicut præcepit, eamus: erat namque Dominicus dies, quando iter arripere debebant. Tunc matutino tempore surgens ipse et sacerdotes sui ad laudes Deo canendas, dixit diacono suo: Frater, exi et vide, si adhuc juxta consuetudinem nostram tempus est Missam canere: ille vero foras exiens et intuens reversus est dicens: Domine sancte, aurora * est juxta vestram consuetudinem Missam canendi.

Beatus

A. ASONYMO.

Populoniensium offensio- nem incurrit,

E

abs hæc apud Vigilium Papam accusatur,

p

et ab hoc Romano, quo sese expurget,

F

* i. quod

q

per legatos accessitur.

* an. hora?

A. ANONYMO Beatus vero Cerbonius præparavit se Missas canere super altare beate Mariæ et benedictionem pro caritate cum omnibus clericis suis, sicut erat usus, accepit. Tunc dicit beatus Cerbonius ad legatos illos: Fratres in amore Dei et beate Genitricis Mariæ Virginis refectionem facite nobiscum, sicut et nos faciemus. Illi respondentes dixerunt: Non sumus nos heretici, neque mandatum Domini transgredi volumus, sicut tu facis, qui in die Dominico primo diluculo Missam canis, et quasi pro caritate panem et potum accipis.

ANNOTATA.

a Exstat hæc tom. 3 Italix Sacræ auctæ col. 703 et seqq. Ad Commentarium prævium § 2.

b Ad 1 Septembris diem, quo S. Regulus martyr Mrl. Romano hodierno exstat insertus, historico-criticum de sancto isthoc Africano Episcopo Comment. texuimus; in hoc autem, qua ratione et Archiepiscopi titulus, quem nemo ex præsulibus Africanæ ecclesiæ unquam gessit, hic ei attribuitur aut queat attribui, num. 39 et seq. exponitur.

c Quæ de S. Cerbonio, in S. Reguli disciplinam dato et per hunc instructo, hic narratur, in Vita edita, præmisso, qui nihil, quod non cuilibet alteri martyri conveniat, complectitur, Prologo, paucisque tantummodo adhuc, quibus S. Cerbonium ex Africa oriundum docemur, adjectis verbis, sequentem redduntur in modum: Ab ipso..... pueritiæ suæ tempore parente ejus (Cerbonii nimirum) beato Regulo archiepiscopo eum commendaverunt, ut ab ipso sacris doctrinis imbueretur. Beatus igitur Regulus cum omni alacritate eum suscipiens totius veritatem Christianæ Religionis mirifice illum instruxit.

d Episcopis pariter titulo hic memoratum, de quo etiam ad 1 Septembris diem jam egimus, S. Felicem Vita edita distinguit, ast tam hunc, quam S. Cerbonium a S. Regulo fuisse ordinatum, non adjungit.

e Ex horum numero existitisse 55. Justum et Clementem, de quibus ad v Junii, itemque S. Octavianum, de quo ad 2 Septembris diem jam egimus, nonnulli contendunt; verum historico-criticum, quem ad lit. b laudavi, de S. Regulo Comment. num. 45 videsis. Vita edita S. Cerbonii S. Regulo non alios, quam Cerbonium et Felicem, Socios adjungit.

f Quandonam probabilius id factum, in iterum laudato de S. Regulo Comment. historico-critico num. 34 et quatuor seqq. ostenditur.

g Vita edita, S. Regulum mansisse in tempestate imperterritum, non dicit, nec quod de solo eodem S. Regulo Dominum deprecato hic refertur, Sancto isti magis, quam SS. Cerbonio et Felici, attribuit. En, quæ huc spectant, ejus verba: Subito surrexit contra eos sæva tempestas usque adeo, ut in perturbatione baratri omnes pervenirent. Tunc beatus Regulus una cum beato Cerbonio et Felice Dominum deprecati sunt Conditorem, ut eorum navis inter tremulas undas fieret gubernator, et suos servos exules ab illo aquarum impetu liberare dignaretur. Quorum voces omnipotens Deus subito plis precibus exaudivit; sicque mare pacificum existit, ut ventorum classibus minime perturbaretur.

h Solum S. Regulum, postquam una cum

SS. Cerbonio et Felice in Italiam esset appul-
sus, eremiticam ibidem vitam duvisse, videtur hic indicari; verum qui hic vitæ Sancti nostri locus cum jam antea edita ejus Vita, in qua tam SS. Cerbonius et Felix, quam S. Regulus, id ibidem tum fecisse traduntur, in concordiam queat adduci, in Comment. præv. num. 24 et seq. exposui.

i Id anno 542 probabilis contigisse, apud nos in historico-critico de S. Regulo Comment. plus semel jam laudato num. 46 et binis seqq. probatur.

k In Vita jam edita legitur: Cerbonius vero et Felix, sanctissimi episcopi, cadaver sui magistri et archiepiscopi MIRIFICÆ sepelierunt, itaque forsitan alluditur ad miracula, quæ S. Reguli mortem ac sepulturam comitata fuisse in Sancti hujus Historia, apud nos Historico-critico de eodem Sancto Commentario, longioribus digressionibus interpolationibusque reflectis, inserta, narratur; verum quam parvam fidem miracula illa mereantur, ex iis, quæ in Comment. isto num. 18 et seq. allegantur, intelliges.

l Cum Florentius hic memoratus, de quo inter Sanctos ad xv Maii diem actum apud nos jam est, Populoniensi ecclesiæ, uti ex hoc Vitæ Sancti nostro loco constat, ante S. Cerbonium præfuerit, liquet sane ab Ughello tom. 3 Italix Sacræ in Massæ-Populoniæ episcopis perperam asseverari, nullum omnino, qui in Populoniæ Massæque sede floruerit, ante S. Cerbonem occurrere; verum, cum id scriptor ille litteris mandabat, e Sancti nostri Vitis, quarum alteram hic damus, alteram Coelus Italix Sacræ Ughelli adjunxit, neutra adhuc tenebris in lucem fuerat prolata.

m Cum Sanctus, uti in Comment. præv. monstravi, verosimilius anno 575, postquam jam ab anno circiter 544 ecclesiæ Populoniensi præfuisset episcopus, ad Superos migravit, hanc sane multo tempore, uti hic traditur, gubernavit.

n Vita jam edita hic pro Missam habet rui-
nam; ast Vitæ ejusdem exemplar, quod penes nos exstat, quodque, ut in Comment. præv. num. 15 jam monui, e Ms. membranaceo eminentissimi Cardinalis Barberini Legendario F. 284 notatur acceptum, etiam habet Missam, cumque verbis, quibus, a S. Cerbonio angelos, Missam canentes, fuisse auditos, ait, mox jungat, in initio diei auroræ die Dominico in excelsis has laudes attentius semper audiebat, haud dubie preces, quæ, dum incruentum Missæ Sacrificium Domino offertur, recitari in Dei honorem ac laudem solent, per Missam hic et in Vita, quam edimus, et in dicto exemplari intelliguntur. Ast, etsi id ita sit, mihi tamen verosimile haud apparet, a Sancto angelos, preces hujusmodi, Dei laudibus repletas, quales sunt v.g. hymni Gloria in excelsis Deo, alterque, qui triumphalis et a voce ζῆλος, Latine Sanctus, ter in eo repetita trisagius etiam non inapte vocatur canentes, diebus Dominicis singulis sub auroram fuisse auditos. Scio quidem, Sanctos nonnullos ac nominatim (Operis nostri tom. 8 Septembris in S. Michæle et omnibus Angelis num. 522 videsis) S. Nicolaum Tolentianum cantu angelico subinde recreatos fuisse, a scriptoribus, fide etiam dignissimis, referrî; verum, id frequentissime S. Cerbonio accidisse, sola fide scriptoris,

A *ris, qui rem, ducentis amplius annis ab etate sua remotam, e vulgi tantummodo traditione scribit, moxque etiam miracula miraculis absque ullo vade antiquo accumulata, in animum quis vel utrumque firmiter inducat?*

o *Ita cum Christi fidelibus, curæ suæ commissis, egisse S. Cerbonium, creditu est opido difficile. Eum quidem a nimia senectutis debilitate excusare Vila edita videtur; verum, cum Sanctus ad annum usque 575, ut in Comment. prævio num. 33 docui, vitam protraxerit, eaque, quæ hic narrantur, verosimilius, uti, quæ in eodem Comment. num. 26 dixi, suadent, anno circiter 545 egerit, tum multo quinquagenario major, nisi eum ad nonaginta amplius annorum etatem pervenisse adstruxeris, existisse haud potest. Ut sit, ut quid, cum ipse Missam ante auroram celebrabat, e sacerdotibus suis nullum, qui Sacris seriis operaretur, reliquisset jejunum, omnesque ad caritatem, id est, ad communem, quæ in mutæ charitatis indicium sumi olim a fidelibus solebat, refectionem coegisset?*

p *Populonienses una omnes Romam, quo apud Vigilium Papam accusarent S. Cerbonium, properasse, ab omni veri specie abhorret.*

q *Vocabulo isthoc intelligi hic videtur, non opinio Ecclesiæ doctrinæ, sed praxis Ecclesiæ praxi, qua Missam ante auroram solis ortum (Labbeum tom 1 Concil. col. 560 et quatuor seqq. videsis) celebrare nefas erat, contraria.*

r *Id est, pastum in mutæ charitatis testificationem.*

s *Ita etiam, improprie loquendo, subinde vocantur, qui, quamvis quidem errorem cum pertinacia, ut hæretici faciunt, haud tueantur, horum tamen instar Ecclesiæ præcepta consuetudines infringunt.*

CAPUT II.

C *Sanctus Romam cum legatis proficiscitur, in via patrat miracula, Pontifici se sistit ac satisfacit, Populonium redit, prodigiose ab urso evadit illæsus, in insulam Ilvam secedit, ibidemque mortuus Populonium ad tumulum effertur.*

Cerbonius, Romam tendens, in via Papæ legatis,
Tunc arripientes iter, ut Romam pergerent, cum pervenissent trans fluvium Cornium, ubi vocatur Salinolas a, cepit magna sitis illos legatos detinere et dicebant ad beatum Cerbonium: Pater sancte, magnam sitim habemus, indica nobis aquam, ut bibere valeamus. Respondit beatus Cerbonius: Credite mihi, fratres, quia in isto loco aquam minime scimus præter istud mare. Illi autem pergentes usque ad dimidium milliarium, sitis magna eos prægravabat, ita ut nullus eorum staret super pe-
Octobris Tomus V.

des suos b et dicebant ad beatum Cerbonium: Pater sancte, adjuva nos, quia præsentialiter expiramus.

12 Beatus Præsul dixit ad illos: Fratres, quare non me audistis, ut propter amorem Dei caritatem nobiscum faceretis, et nolueritis accipere cibum et potum? Rogo ergo Dominum meum pro vobis, aliud nescio, quod faciam. Dum beatus Cerbonius pro eis oraret, videns duas cervas ante se præeuntes, dicebat illis: Præcipio vobis in nomine Domini mei Jesu Christi, ut non sit vobis licentia eundi, donec me expectetis, et statim steterunt. Tunc apprehendi vasculum suum et perrexit ad illas et lacte plenum vasculum multis ex illis, et, cum hoc fecisset, absolvit eas dicens: Licentiam habeatis Domini mei Jesu Christi pergendi ubicumque vultis c. Reversus est autem ad illos legatos, qui secum erant, et invenit eos tamquam mortuos jacentes præ nimia anxietate sitis, et dedit eis lac bibere, et refocillati sunt et restituti sanitati.

13 Deinde simul pergentes itinere, quo cœperant, transactisque duobus diebus, dixit diaconus suus beato Cerbonio: Domine pater, tu ad dominum Papam Romanum pergis: quod munus illi offerre habes pro benedictione de ecclesia nostra? Timeo, si ad illum vacuus veneris, ne furor illius plus, quam modo est, super te exardescat. Beatus autem Cerbonius dixit: Noli mihi multum molestus esse, Deus meus, in quem spero, dabit mihi, quod ad ipsum Papam pro benedictione conferam. Inde antequam Romam pervenirent, tres viri februm vexationem habentes beato Cerbonio obviam venerunt et benedictionem petierunt.

14 Beatus autem Cerbonius signaculum sanctæ Crucis super eos faciens prostravit se in oratione dicens: Domine Jesu Christe, qui es trinus et unus, suppliciter ego indignus rogo misericordiam tuam, ut istos infirmos ab infirmitate eorum liberare digneris, quia tu es Deus omnipotens Salvator et Creator, qui peccata dimittis et omnibus infirmitatibus medelam tuæ misericordiæ concedis; et statim sani facti sunt d. Videntes autem illi legati, qui ab Apostolico fuerant missi, mirabilia, quæ per eum Dominus fecit, extimuerunt valde et inter se dicebant: si iste Episcopus Vir Dei electus non fuisset, non potuisset tanta miracula facere.

15 Pervenerunt autem ad vallem et descenderunt de monte, qui nuncupatur Gaudii, et venerunt in Pratum Neronis e, ubi ipsi legati licentiam acceperunt a beato Cerbonio, ut ejus adventum domino Papæ notum facerent. Cumque præfati legati ad Dominum Papam reversi fuissent, cœperunt ei narrare miracula, quæ beatus Cerbonius in itinere fecerat. Timor vero magnus apprehendit summum Pontificem, statimque convocans ordinavit omnem clerum suum, qui cum illo erat, cum planetis et dalmaticis et incenso, et cum Letaniis et Psalmiis venit ei obviam ad gradus beati Petri Apostoli.

16 Beatus autem Cerbonius dum per Pratum Neronis iter carperet, vidit aves copiosas et multas, quæ vocitantur Anseres, juxta morem suum congregatas, et fecit signaculum Crucis contra eas dicens: Non habeatis licentiam Domini mei Jesu Christi, ut volitetis in aliquem locum, donec veniatis mecum in præsentia do-
15 mini

A. ANONYMO.

b

præ sit fere ex spirantibus prodigiose succurrit.

c

E

raram in Deo monstrat fiduciam, tres viros,

febril laborantes, Dei auxilio pro eis implorato, sanat.

d

F

Romam appulsus, Pontifici, a quo honorifice suscipitur,

e

cum multitudine anserum, doni loco ei offerenda, se sistit.

A. ANONYMO.

mini Papæ. Illæ vero hæc audientes venerunt prope eum, et ille cum suo baculo eas duxit usque ad gradus beati Petri Apostoli, ubi dominus Papa obviam venit, dixitque ei beatus Cerbonius: Ecce, Pater, munera parva, quæ vobis de ecclesia nostra adduximus. At vero Papa magnas ei gratias egit. Tunc beatus Cerbonius contra ipsas aves signaculum sanctæ Crucis fecit et absolvit eas dicens: Ex jussione Domini mei Jesu Christi vobis præcipio, ut voliteris, ubicumque volueritis. Tunc cœperunt ipsæ volitare in aere et abierunt *f*.

f
enustamque, ob
quam accessit
esset, edo-
ctus;

17. Tunc Vigilius Papa, hoc miraculo viso, amplius territus mirari cœpit, et benigne pacificeque rogabat sanctum Virum, ut cum illo introiret in ecclesia beati Petri Apostoli. Cum autem ingressus fuisset beatus Cerbonius, perrexerunt ad sepulchrum sancti Petri et oravit, et post orationem interrogavit beatus Cerbonius summum Pontificem dicens: Cur me, sancte Pater, venire præcepisti? Indica mihi. Respondens Papa Vigilius dixit: Parochiani de ecclesia tua venerunt ad me proclamando dicentes, quod tu omni die Dominico summo diluculo

B Missam canis, et statim pro benedictione et caritate panem et potum accipis *g*; cum autem ipsi ad matrem ecclesiam jam sole orto veniunt, abstinentem ibi presbyterum non inveniunt, qui eis Missas canere possit. Mirum ita mihi est, cur ita agis, quod nullus alius agere videretur.

eidem Pontifi-
ci, impetrato
a Deo in ejus
favorem
* l. exhortor

18 Respondens beatus Cerbonius dixit: Domine Pater, potens est Deus ostendere miracula sua, cui voluerit; sed tamen ego, in quantum prævaleo, vobis do consilium. Hodie Sabbathum est; exortor* vos, ut in hac nocte firmiter oremus et non negligamus Dominum deprecari: forsitan antequam a vobis segreger, scire permittet, qualiter ego agam talia. In ipsa igitur nocte orationibus vacare non cessaverunt, usque dum tempus matutinum advenit. Tunc beatus Cerbonius ad dominum Papam dixit: Surge, Pater, et eamus, quia hora matutini jam imminet. Cumque matutinæ Laudes fuissent finitæ, beatus Cerbonius dixit diacono suo: Vade et prospice eminus, si advenit hora nostra, ut mos est, Missam canendi. Reversus est dicens: Pater sancte, hora est, quia jam aurora venit.

C
miraculo, sa-
tisfacit, Popu-
loniumque re-
diens

19 Tunc beatus Cerbonius vocavit domnum Apostolicum ad se et apprehendit dexteram manum ejus, et pedem suum dexterum similiter super suum poni fecit, quasi ad signum sanctæ Crucis eum tenere debuisset, et dixit ei: Pater, aspice in cælum. Tunc ipsi pariter ambo audientes Angelos in cælum canere Missam *h*, dicentes: Gloria in excelsis Deo. Beatus itaque Papa dixit ad beatum Cerbonium: Vere scio, quia Spiritus Sancti gratia in te habitat, quia Dominus revelavit tibi secreta sua; ego autem, dum advixero, in ecclesia beati Petri Apostolorum principis, ubi custos sum, te imitabor et secundum tuum exemplum faciam et successores multi post, qui hanc doctrinam retinebunt. Beatus vero Cerbonius, licentia accepta ab Apostolico, rediit Populoniam *i*.

sanctis operi-
bus præcipue-
que hospitali-
tate effulget,
* successores

20 Ab illo ergo die quoties ad illum Vir sanctus veniebat, de sua sede Papa se elevabat et veniebat contra eum, quod et fecit cunctis diebus vitæ ejus, et post eorum obitum omnes decessores* ejus, qui apostolico ordine functi sunt, ipsum exemplum detinent usque hodiernum diem: nam consuetudo Apostolici

Ecclesiæ Romanæ non est, ut propter regem D vel alium pontificem se levet, sed tantum Populonienis ecclesiæ episcopo assurgit *k*. Vir autem Domini Cerbonius miræ sanctitatis extitit, de quo beatus Papa Gregorius in Dialogo suo *l* testimonium protulit dicens, quia cum idem Vir sanctus hospitalitatis studio valde esset intentus, quadam die transeuntes milites hospitio suscepit, quos Gothi supervenientibus abscondit, eorumque vitam abscondendo servavit ab illorum nequitia *m*.

21 Quod dum Gothorum regi perfido Totila nuntiatum fuisset, crudelitatis immanissime vesania succensus, hunc ad locum, qui octavo hujus urbis miliario Merolis *n* dicitur, ubi tunc ipse cum exercitu sedebat, deduci, eumque in spectaculo populi urso ad devorandum projici*: cumque idem rex perfidus in ipso quoque spectaculo consedisset ad aspiciendam mortem Episcopi, magna turba confluit. Tunc Episcopus deductus est in medio, atque ad ejus mortem immanissimus ursus exquisitus, qui, dum humana membra crudeliter carperet, sævi regis animum satiaret.

22 Dimissus itaque ursus ex cavea est, et concitus Episcopum petiit; sed subito suæ feritatis oblitus deflexa cervice submissoque humiliter capite, cœpit lambere pedes Episcopi, ut patenter omnibus daretur intelligi, quia erga illum Virum Dei ferina corda essent hominum et quasi humana bestiarum. Tunc populus, qui ad spectaculum mortis venerat, magno clamore versus est in admirationem venerationis. Tunc ad ejus reverentiam colendam rex ipse permotus est; quippe cum quo superno judicio actum fuerat, ut, qui Deum sequi prius in custodienda vita Episcopi noluit, saltem ad mansuetudinem bestiam sequeretur *o*. Cujus rei testes sunt, qui tunc præsentibus adhuc nonnulli supersunt, eamque cum omni illic populo se vidisse testantur.

23 Sanctus igitur Cerbonius, in fide recta persistens, omni populo monita prædicabat salutis: erat namque miræ abstinentiæ, piis operibus pollens, suavis et modestus tam clero, quam populo, usque ad decrepita ætatem pertingens *p*. Sed cum gens Longobardorum totos Italiæ fines præoccuparet, ad insulam Hyllbam perfugit, ibique usque ad diem obitus sui permansit *q*. In ea autem Populonii ecclesia, cui præerat, dum adhuc viveret, sepulchrum sibi præparavit, qui irruente ægritudine ad mortem veniens, clericis suis sibi que obsequentibus præcepit dicens: In sepulchro meo, quod mihi Populonii paravi, ibi me ponite.

24 Qui respondentibus* dixerunt: Cum illic scimus discurrere Longobardos et tenere eadem loca *r*, quomodo te ducemus illic*? Ipse vero respondit: Reducite me securi et nolite metuere, sed festine me sepelire curate: mox autem, ut sepultum fuerit corpus meum, ex loco eodem cum omni festinatione discedite. Defuncti igitur corpus imposuerunt navi; cumque Populonium tenderent, collecto in nubibus aere immensa pluvia erupit. Sed, ut cunctis patesceret, ejus Viri corpus navis illa portaret, per illud maris spatium, quod ab Hyllba insula usque ad Populoniam duodecim milibus distat, circa utraque navis latera procellosa valde pluvia descendit, et in navi eadem una pluvie gutta non cecidit.

25 Pervenientes itaque ad locum clerici sepulture

divinitus ab
urso, cui a
Totila, hæc of-
fensio,
n

* supple jussit

devorandus
fuerat obiectus,
ecce illæsus,

E

o

decrepitaque
jam ætatis, in
insula Ilva quo
ob Longobar-
dos secesserat,

p

q

vita functus,
Populonium,
decorante in
via sanus mi-
raculo, deser-
tur,
* l. respon-
dentes
* illuc

ibidemque, statim post superveniente Longobardorum duce Gummarith, sepelitur.

pulturæ tradunt corpus Sacerdotis sui, ejus præcepta servantes, ad navem cum omni festinatione reversi sunt quam mox ut intrare poterunt, in eodem loco, ubi Vir Domini sepultus fuerat. Longobardorum dux crudelissimus Gumarith advenit s, ex ejus adventu Virum Dei habuisse spiritum prophetiæ claruit, qui ministros suos a sepulturæ suæ loco sub festinatione discedere præcepit t. Hoc illi concessit divina Pietas, qui, dum viveret custos et rector eorum fuit, et post obitum ab inimicorum jaculis protegendo servavit. Glorificemus ergo Dominum, qui mirabilis est in Sanctis suis, hic et in æternum. Amen.

ANNOTATA.

- a *Vita edita melius, ut apparet, legit*: Cum autem pervenisset ultra fluvium Corneam ad locum, qui dicitur Salinela; verum nec fluvium, qui Cornius aut Cornea, nec locum, qui Salinela aut Salinolas vocetur, apud geographos invenio. Apud Ortelium in Tusciæ Antiquæ
- B *typo prope Populonium notatur Vetulonius lacus, parvusque, qui in hunc se exonerat, fluvius. Hic, qui nullo nomine ab Ortelio distinguitur, Populonioque Romam properantibus occurrit, fuerit forsitan olim Cornius aut Cornea vocatus; quod autem spectat ad locum, qui fuerit Salinela aut Salinolas appellatus, hunc haud procul a mari situm fuisse, suadet hic subjectum, quod legatis Pontificiis, aquam sibi indicari postulantis, dedisse Sanctus memoratur, responsum.*
- b *Vita edita habet*: Sic æstuabant siti, ut nullus super equos tenere se posset.
- c *Rarum enimvero, si modo hic memorentur vera, miraculum!*
- d *Etiamsi pro vero admitteretur, quod hic narratur, miraculum, dubitari tamen adhuc posset, an Sanctus oratione, quæ hic ei tribuitur, Dominum sit precatus.*
- e *Nec montem, qui a gaudio, nec pratium, quod a Nerone nomen habeat, prope Romam uspiam invenio.*
- f *Anserum, qui e S. Cerbonii præcepto secuti eum ad Pontificem, mendacio etiam, ut apparet, quo illos a se Populonio adductos Sanctus dixerit, infulse admixto, hic narratur, miraculum usque adeo nonnullis placuit, ut id in non pauca Usuardina apud Sollerium Auctaria existet illatum; verum hinc nihil prorsus ad fidem ejus accedit.*
- C *g Adi, quæ cap. præcedenti subjeci, Annotata ad litt. o et r.*
- h *In Vita edita habetur*: Cumque ipse et Papa præfatus in cælum aspicerent, audierunt ambo voces Angelorum canentes: Gloria in excelsis Deo; ex hoc autem Vitæ, quam edimus, loco, per Missam id, quod supra dixi, hic intelligi, confirmatur.
- i *De iis, quæ huc usque a num. 7 memorix produntur, censendum quid sit, in Comment. præv. § 2 exposui. Nimirum, quod nonnumquam usuvenit, ut, quæ vere gesta sunt, adjunctis fictiliis orrentur, id quoque verosimiliter hic factum, induco in animum. Fuerit scilicet rei, nescio cujus, S. Cerbonius apud Pontificem insimulatus, hincque deinde, quo omni etiam noxæ suspicione liberaretur Sanctus, miracula aliaque, quæ hic narrantur, parum admodum credibilia temporis lapsu*

fuerint ex infida vulgi fama, incrementa eundo semper acquirente verisque falsa addeute, in S. Cerbonii honorem ineptissime juxta ac imprudentissime conficta nec minori imprudentia adoptata ab iis, qui ambas ejus Vitas contexuere.

k *Hæc scriptorem, rerum haud satis peritum nimioque in sedem Populonensem affectu abreptum, videntur arguere.*

l *Imo Dialogorum lib. 3, cap. xi.*

m *Milites, quos S. Cerbonius hospitio excepit, existisse Romanos, Bailletus hodie in Sanctorum Vitæ recte, ni fallar, opinatur.*

n *Locum, Merolis vel Merulis vocatum, ad quem deduci Sanctus a Totila est jussus, nec prope Romam, nec in territorio Populonensi a geographis notatum invenio. Is tamen Roma haud procul abfuisse videtur. Comment. præv. num. 28 et seq. videsis.*

o *Hoc miraculum S. Cerbonii ad cathedram Populonensem promotioni seculæque hanc apud Vigilium Papam accusationi in Vita jam edita præmittitur; verum rectene, an secus, statue ex iis, quæ in Comment. præv. num. 26 et tribus seqq. disserui. Porro si miraculum illud re forsitan vera anno 546, cui verosimilius, ut ibidem docui, debet innecti, haud evenit, certo equidem locum ante annum 553 habuerit, cum Totila, qui prodigioso isti eventui occasionem dedit præsensque fuit, anno 552, ut Pagius in Criticis recte docet, fuerit necatus.*

p *Cum Sanctus, qui, quemadmodum apud nos ad 1 Septembris diem in Historico-critico de S. Regulo Comment. § iv ostenditur, haud diu ante annum 523 ex Africa in Italiam exsul migravit ac jam tum consecratus fuerat episcopus, anno demum 575, uti in Comment. præv. num. 33 docui, excesserit e vivis, eum sane ad decrepitam, uti hic in Vita, quam edimus, altera etiam Vita, quæ jam prodit, assentiente, declaratur, ætatem pertigisse, est necesse.*

q *Vita edita habet*: Cum sæva tempestas Longobardorum Italiam devastaret nullisque parceret creditibus.... Videns beatus Cerbonius tantum scelus pullulari ad insulam, quæ Elba vocatur, propter crudelitatem Longobardorum gentis recessit ibique cum suis clericis latebram fovebat. Quod si itaque, quæ Vita illa suppeditat, spectentur, Sanctus noster, non cum jam vastata fuisset, sed cum vastaretur a Longobardis Italia, in insulam Ilvam sese recepit; verum Vita, quam edimus, id a Sancto, non amplius vastantibus, sed jam occupantibus Italiam Longobardis, factum esse, hic prodit, eique luculentissime suffragatur, quo hic standum, Gregorius Magnus utpote verbis, in Comment. præv. num. 30 transcriptis, de S. Cerbonio sic scribens: Cum Longobardorum gens in Italiam veniens cuncta vastasset, ad Ilvam insulam recessit; hinc autem simulque ex eo, quod illa Italiæ per Longobardos vastatio prioribus quatuor anni 575 mensibus, ut in Comment. præv. num. 34 et seq. ostendi, obtinuerit locum, Sanctum uno e posterioribus octo anni ejusdem mensibus obiisse, ibidem conclusi.

r *Populonium nempe, hujusque, in qua sepulcrum sibi Sanctus pararat, regionem.*

s *Cum Longobardi, priusquam S. Cerbonius moreretur, civitatem Populonensem, uti e supra relato, quod illi, sepeliri in hac volenti, dedisse*

A ANONYMO.

dedisse Populonienses clerici memorantur, responso intelligitur, jam occupassent, nec lamen hisce, dum Sancti corpus Populonii sepeliere, quidpiam molestiæ intulerint, oportet vel ut tum inde ad tempus recessissent, vel ut et per locum, in quem, statim atque sepultus esset Sanctus, dux Gummarith ingressus hic asseritur, ea ipsa, in qua id factum erat, Populoniensis urbis regio intelligatur, et iidem Longobardi, dum Sancti corpus Populonium

navi fuit advectum, excubias ad portum haud egerint. Ceterum de miraculis, postremo hic relatis, Comment. præv. num. 27 et tribus seqq. videsis.

† Vita edita, quod, quam hic damus, non facit, emortualem etiam S. Cerbonii diem diserte sub finem assignat his verbis: Migravit beatus Cerbonius ex hac vita ad Dominum vi Idus Octobris.

DE S. PAULINO, ARCHIEPISC.

EBORACENSI CONFESSORE

IN ANGLIA

J. B. F.

COMMENTARIUS PRÆVIUS

§ I. Notitia diocesis, cui Sanctus præfuit: memoria illius in variis Martyrologiis: antiquus cultus: corporis translatio: gesta præsertim ex Beda tradenda.

ANNO DCXLIV.
Sanctus, qui
Eboraci, se-
cunda Angliæ
metropoli,

Eboracum, vulgo York, Angliæ secunda metropolis, sedet in sui nominis, cujus caput est, comitatu. Hic seu ager Eboracensis, Angliis York-Shire, qui totius Angliæ (verba sunt Camdeni in illius Descriptione) provincia est longe maxima, temperatæ censetur ubertatis. Si hic saxosa vel arenosa sit sterilitas, illic lætissima arborum frœunditas, si hic sylvis sit nuda, illic densissimis nemoribus obumbrata, ita provide temperante natura, ut ipsa regio etiam sua varietate gratior et lætior videatur. In dicta hujus provinciæ, de qua plura apud laudatum Camdenum curiosus lector videre poterit, civitate primaria S. Paulinus, postquam a S. Justo, Cantuariensis ecclesiæ archiepiscopo, fuisset consecratus episcopus, sedem suam locavit, pro cathedrali adeptus ecclesiam, S. Petro Apostolo dedicatam, cujus primordia et incrementa in Monastici Anglicani vol. 3, pag. 128 refert Will. Dugdale sequentibus his verbis: Anno vero secundo post adventum Paulini, rex Edwinus de rege West-Saxonum gloriosa potitus victoria Guichelmo, (sicut legitur plenius in Historia Anglorum) insistente Paulino, baptizatus est in domo lignea, quam ob hanc crexerat causam, anno regni sui XI, qui est annus Incarnationis DCXXVII; adventus vero Anglorum in Britanniam annus CLXXX. In quo postmodum loco, de cemento et lapide, per quadrum ædificata, doctori suo Paulino sedem episcopatus donavit.

sedem suam
habuit, a mar-
tyrologis, tam
classicis,

2 Baptizatus est igitur rex Edwinus primus omnium regum Northanhymbrorum die sancto Paschæ et multi cum eo in ecclesia S. Petri Eboraci, quam ipse de ligno pro sede episcopatus construxerat: mox tamen majorem incepit lapideam, quam sanctus Oswaldus rex postea perfecit. Paulini, primi Eboracensis ecclesiæ archiepiscopi, celebris est memoria passim in omnibus Martyrologiis, post ejus obitum edi-

tis. Venerabilis Beda, in Martyrologio genuino: Et in Britannia, Paulini episcopi Eboraci; quæ totidem verba inde mutuatus est Rabanus. Usvardus Sanctum sic commemorat: In Britannia, sancti Paulini episcopi et confessoris. Elogium Adonis a Nothero contractum habet: In Britannia sancti Paulini episcopi Eboraci, qui ordinatus episcopus a beato Justo, qui a sancto Augustino, quem beatus Gregorius ad prædicandum Anglorum genti direxerat, consecratus episcopus fuerat, gentem Nordanhymbrorum, hoc est, eam nationem Anglorum, quæ ad Aquilonem Umbri fluminis habitabat, cum rege suo Eduino, Verbum fidei prædicando convertit. Et clarus vita et miraculis vi Idus Octobris in pace quievit. Accedit nostrum Ms. Florarium Sanctorum, anno 1486 ecaratum, in quo annus Sancti emortualis recte additur his verbis: F In Britannia Majori S. Paulini episcopi Eboracensis..... et clarus vita et doctrina ac miraculis in pace quievit anno Salutis DCXLIII.

3 In Mrl. quoque Rom. hoc die sequens legitur annuntiatio: Eboraci in Anglia, sancti Paulini episcopi, discipuli beati Gregorii Papæ, qui cum aliis ad prædicandum Euangelium illuc ab eo missus, Edwinum regem, ejusque populum ad fidem Christi convertit. Consonat Molanus in suis Auctariis Usvardinis. Illum pariter memorat Joannes Wilsonius in suo Martyrologio Anglicano, editionis anni 1640 ad præcitatum diem cum elogio Anglico, quod hic Latine subjicio: Rosæ in Cantia depositio S. Paulini episcopi et confessoris, qui cum S. Augustino ei Sociis Angliam ingressus convertit regnum Nordanhymbrorum, una cum Edwino istius provinciæ rege, atque ita factus est eorum apostolus. Primus Eboracensis archiepiscopus creatus erat; sed post Edwini regis mortem inde expulsus rediit in Cantiam, ibique provinciam Roffensem in culto divino dirigebat: ubi

quam recentioribus præsertimque a Bucelino

in